

ȘEF RABIN DR. MOSES ROSEN

OPT LUMÎNĂRELE DE HANUCA

I. MINUNEA RAMAȘIȚELOR DE ULEI SFÎNT

„Pentru ce prăznuim minunea de Hanuca timp de 8 zile?” — întreabă nedumerit autorul lui „Beit-Iosef”. „Minunea a durat doar șapte nopți, în cea dintâi arderea uleiului producându-se în mod natural. Ar trebui deci să prăznuim șapte zile de Hanuca, nu opt?”

Răspunsul dat de marele învățat „Turei Zahav” nu este doar unul halahic, legislativ, ci de semnificație istorică și dă o explicație valabilă pentru toate miracolele diverselor noastre supraviețuirii.

Cea mai mare minune — spune din sul — este aceea a primei nopți de Hanuca și constă în faptul că deși tiranul a izbutit să pingărească și să distrugă toate uleiurile menite a ține flacăra Menorei nestinsă, totuși, pînă la urmă, UNUL SINGUR a rămas, a scăpat din ghearele dușmanului שֶׁמֶן אֶחָד שָׁלַח מִן הַמֶּנֶרָה. Din acest unic ulei de ulei s-a putut apoi produce reacția în lanț, minunea aprinderii, care a dat strălucire întregului candelabru.

De cite ori nu s-a întâmplat la fel? De cite ori furia nimicitoare a diverșilor Antiohi n-a pusit întregi așezări eвреiești, de cite ori „Endlösung” — „So-

luția finală” a „problemei eвреiești” — nu părea aproape atinsă, de cite ori în tunicul adine n-a coborât în jurul nostru? Intotdeauna însă a existat ומִנְוֹת סֶנְדָּנִים „o rămășiță de ulei” din care să izbucnească apoi lumina ce se credea că e stinsă. O știință a mai rămas, mocnind sub cenușă, pentru că dintr-însă să se înalțe, biruitoare, flacăra cea sfîntă. Rugurile, autodefășurările, cuptoarele, toate au lucrat cu intensitate, au mistuit, au devorat, dar intotdeauna a rămas נֶר זָךְ (Zeharia 3, 2) și nicicînd n-a reușit dușmanul, fie că se numea Antiohus, Farao sau Hitler, să-și vadă planul de exterminare TOTALĂ înapoi.

Autorul lui „Ketav Sofer” tălmăcește versetul din Psalmi שִׁמְרוּ כָּל עֲצֻמוֹתַי „O, Tu, paznic al tuturor oaselor noastre, nici unul din însele n-a fost fărîmat” (Psalmi 34—21) și se întreabă: cum e cu puțință să spunem o atare inexactitate? Doar ne-au

(Continuare în p. 5)

ÎNTREVEDERE CU MARELE RABIN MENACHEM MENDEL SCHNEERSON DIN LIUBAVICI

Duminică, 17 noiembrie 1991, Eminența Sa dl Șef Rabin dr. Moses Rosen a fost primit în audiență de către Marele Rabin Menachem Mendel Schneerson.

Marele Rabin, care este călăuzitorul spiritual a mii de comunități, congregații, sinagogi, instituții de cultură iudaică, ieșivot și de asistență socială din întreaga lume, este mentorul mișcării hasidice „Habad” și urmașul direct al întemeietorului acestei mișcări mondiale eвреiești, Rabinul Schneer Zalman din Ladi (Rusia).

Corifeu a sute de mii de credincioși eвреi, veneratul Rabin Menachem Mendel Schneerson, ajuns la vîrsta de aproape 90 de ani, conduce cu energie și înțelepciune mișcarea „Habad”, în care intră zeci de mii de tineri, intelectuali distinși și devotați cu trup și suflet poporului eвреu.

În Israel și în întreaga Diaspora, „Habad” realizează adevărate miracole de renaștere iudaică în spiritul Torei, al tradiției noastre etice și dăruiește poporului eвреu mii de învățați ai culturii noastre mult milenare.

Rabinul Schneerson are titlul universitar de inginer naval de la Sorbona (Paris). Cufundat zi și noapte în studierea străvechii noastre slove, el participă activ la viața socială, politică, culturală iudaică modernă, din Țara Sfîntă și din Diaspora.

De 30 de ani încoace (din noiembrie 1961, cînd a avut loc prima vizită a Eminenței Sale domnului Șef Rabin Rosen în S.U.A.) și pînă în ziua de azi, s-au statornicit relații calde de respect și stimă reciprocă între D-sa și Marele Conducător religios al poporului eвреu.

Și de această dată, deși de mult timp nu acordă nimănui audiențe, Marele Rabin a avut o convorbire frățească timp de peste un ceas și jumătate cu dl Șef Rabin Rosen.

În decursul acestei convorbiri, dl Șef Rabin a referit ilustrului corifeu al iudaismului contemporan despre aspectele actuale ale vieții rămășițelor iudaismului

din România. Ca de obicei, dl Șef Rabin, care este un entuziast și devotat discipol al Marelui Rabin, a cerut acestuia sfatul și îndrumările atît de necesare în fața diferitelor dificultăți ce le înfruntă în munca și lupta D-sale pentru apărarea comunităților noastre, pentru salvagardarea intereselor lor.

Marele Rabin, care este un cititor permanent al revistei noastre (ne mindrim că îl putem număra printre cei care ne citesc), a dovedit și de astă dată o cunoaștere perfectă a situației, a pus întrebări necesare spre a lămurii unele nedumeriri și s-a declarat de acord cu opera dlui Șef Rabin.

Repetînd apelul determinant pe care l-a făcut către dl Șef Rabin acum 30 de ani, apel repetat acum zece ani — și anume stăruind în a-l convinge pe dl dr. Moses Rosen să nu-și abandoneze obștea — Marele Rabin i-a acordat Șef Rabinului eвреilor din România sacerdotala D-sale Binecuvîntare.

Cu credință deplină în Dumnezeu și în binecuvîntarea Marelui Rabin, dl Șef Rabin se străduiește să-și continue greaua și admirabilă D-sale misiune.

צִדִּיק יִסְדֵּר עוֹלָם

„Temelia lumii este Țadical”!

Declarația domnului Richard Boucher, purtător de cuvînt adjunct al Departamentului de Stat

7 noiembrie 1991

În ziua de 6 noiembrie, secretarul de stat în funcție, Eagleburger, s-a întâlnit cu domnului Șef Rabin dr. Moses Rosen pentru a discuta evoluția evenimentelor din România.

Domnul Rabin Rosen a explicat nevoia de asistență umanitară pentru românii de toate credințele, în timpul iernii care vine și a solicitat secretarului în funcție ajutorul american. Secretarul în funcție a răspuns că în prezent Statele Unite revizuiesc solicitările României pentru ajutor. În ultimii doi ani financiari, Statele Unite au pus la dispoziția României aproximativ 111 milioane de dolari ca ajutor alimentară.

Secretarul în funcție a exprimat îngrijorarea Statelor Unite privind semnele unui antisemitism ce renaște în România și și-a exprimat speranța că drepturile tuturor cetățenilor din România vor fi respectate. Democrația, respectarea legilor și puterea liberă sînt norme esențiale pentru asigurarea unui astfel de respect.

Scrisoarea președintelui Congresului Mondial Eвреiesc adresată Eminenței Sale

Eminența Sa dl Șef Rabin dr. Moses Rosen a primit următoarea scrisoare din partea dlui Edgar Bronfman, președintele

Stimate dle Rabin Rosen,

Ocazia vizitei Domniei Voastre în Statele Unite îmi dă posibilitatea să vă comunic o organizația noastră, Congresul Mondial Eвреiesc, a stabilit o subcomisie specială ca o parte a Comisiei împotriva antisemitismului. Această subcomisie va studia condițiile din România, va raporta Executivului nostru și va lucra în strînsă cooperare cu Domnia Voastră.

Vă sînt cunoscute marea prietenie și solidaritate ce le purtăm României și poporului ei. Cea mai mare parte a acestuia este liberă de prejudecăți și de sentimente de ură și, totuși, un mic număr de fasciști antisemiți continuă să dăuneze imaginii României în lume. De aceea, nu numai bunăstarea populației eвреiești este ceea ce ne interesează, ci și respectul pe care România, pe drept

Rosen a primit următoarea scrisoare din Congresului Mondial Eвреiesc:

cuvînt, îl are în lume și pe care vrem să-l sprijinim.

Sîntem cu deosebire preocupați de acei extremiști care continuă să sugereze că nu a fost Holocaustul în România. Adevărul este esențial dacă vrem să asigurăm ca națiunile să procedeze în relațiile lor într-un mod onorabil.

Împreună cu Domnia Voastră și cu toți camenii de bună credință și toate cultele din România sperăm ca această subcomisie, folosindu-se de arma adevărului, să ajute la refacerea și protejarea adevăratei imagini a României în lume și, în special, în Statele Unite.

Cu cele mai calde urări,

Sincer al dvs,
EDGAR BRONFMAN
Președintele Congresului
Mondial Eвреiesc

COMUNICATUL

cu privire la intervenția Eminenței Sale dl Șef Rabin dr. Moses Rosen în cadrul Simpozionului „Antisemitismul în lumea contemporană” desfășurat la Montreal

La invitația organizației „Anti-Defamation League”, Șef Rabinul eвреilor din România, dr. Moses Rosen, a luat cuvîntul la Montreal, în cadrul unui simpozion cu tema „Antisemitismul în lumea contemporană”.

Domnia Sa a descris proporțiile demagogice ale campaniei antisemite pe care o duc în România elemente de extremă dreaptă xenofobe. Eвреii sînt din nou „țapul ispășitor” al marilor lipsuri alimentare, inflației, lipsei de combustibil etc., care lîntuie acum în România.

„Cei care izolează România, refuzîndu-i ajutorul în greaua situație în care se află, trebuie să-și amintească de trecutul apropiat. Foametea generează fascism. Democrația presupune cheșăsuirea unui minimum de trai. România trebuie scoasă din izolare. Ea merită cel puțin atîta sprijin cît Polonia, Ungaria sau Cehoslovacia.”

„Holocaustul eвреilor din România e opera fascistului Antonescu și nicicînd un popor român, după cum huliganii de azi sînt și ei repudiați de marea majoritate a populației.”

„Viitorul rămășițelor Holocaustului din România poate fi asigurat numai de o democrație reală și cu asigurarea unui minimum de trai poporului” — a conchis Șef Rabinul Rosen expunerea sa.

Sutele de delegați din Statele Unite, Canada și din răsăritul Europei au ovaționat în picioare („standing ovation”) pe președintele Federației Comunităților Eвреiești din România, Șef Rabinul Rosen, care, de 44 de ani încoace, a creat condițiile ca 97% dintre eвреii români (400.000 persoane) să facă ALIA, iar cei rămași să aibă asigurată o viață religioasă, cultural-iudaică și socială demnă de întreaga laudă.

„Joint”-ul (American Joint Distribution Committee) colaborează de peste 24 de ani la acest program de ajutorare, împreună cu Federația Comunităților Eвреiești din România.

SCHLESINGER — o familie care a dat României trei generații de medici destoinici

Profesiunea de medic este răspîndită printre evrei, avînd, la acest popor, o veche tradiție. Este mai puțin cunoscut faptul că în România au existat și medici militari evrei, care, atunci cînd a fost necesar, și-au adus o frumoasă contribuție la îngrijirea răniților. Acesta a fost și cazul generalului dr. H. Schlesinger.

Am în față volumul „Chirurgia maxilarului inferior în războiul din 1916—1918”, datorat dr. H. Schlesinger, care este, probabil, prima lucrare de chirurgie buco-maxilo-facială publicată la noi în legătură cu asistența răniților din timpul războiului din 1916—1918; lucrarea la care ne referim are indicația că a fost publicată la București, la Institutul de arte grafice C. Sîetea, Calea Moșilor 62—64, 1918. Este o lucrare de 162 de pagini, avînd 183 de figuri intercalate în text, dintre care fotografiile arată în mod convingător marea iscusință a dr. H. Schlesinger în știința și arta chirurgiei reparatorii a maxilarului inferior. Este impresionant să privești cum arăta, de exemplu, înainte și după operație soldatul Cioplei Gheorghe, rănit cu o armă de foc la începutul lui octombrie 1916. Diagnosticul era sever: plagă, produsă de o armă de foc; sint distruse părțile moi din regiunea mentonieră, submaxilară și regiunea parotido-masetariană și mai toată buza inferioară. În plus, o fractură multiplă, rău consolidată, a maxilarului inferior, însoțită de distrugerea totală a ramurii montante și a corpului maxilar stîng. În partea dreaptă a maxilarului inferior a rămas doar maseaua de minte, toate masele fiind pierdute. Și maxilarul superior era lezat, fracturile multiple fiind rău consolidate, iar sinusurile perforate. Dinții lipsesc în totalitate, iar partea liberă a limbii aderă la planșeu bucal.

Privind aceste imagini — ca și multe altele din cele ce ilustrează volumul, gîndesc că imaginea soldatului Cioplei Gheorghe ar putea fi utilizată cu succes în propagandă antirăzboinică, arătînd cit de îngrozitoare pot fi urmările unei singure trageri cu o singură armă de foc.

Dar imaginea aceluiași soldat, după intervenția dr. Schlesinger, ne arată cît de mare era, încă în 1916, puterea medicinei. Iar simpla descriere, în termeni medicali, a acțiunilor întreprinse de medicul la care ne referim, arată și marea sa cultură de specialitate, și dragostea de meserie, și atenția sa deosebită față de simplii soldați români, victime ale războiului.

Nu vom insista aici asupra tehnicilor chirurgicale utilizate — descrise în lucrarea citată. Dar vom căuta să reconstituim, în limita puterilor noastre, personalitatea marcantă a celui care a fost dr. H. Schlesinger.

Din relatările fiului său, Alexandru, la care ne-am referit de la început, știm că familia sa are vechi rădăcini în România. Deși el mi-a afirmat că numele familiei provine de la provincia Schleswig, de unde dinșii considerau că sînt originari. Bunicul său, tatăl chirurgului, a fost medic major veterinar, voluntar în războiul din 1877—1878 (așa cum se știe, în acest război au participat și alți evrei, chiar la asaltul Plevnei, îngă Valtar Mărăcineanu, aflîndu-se tînărul Brocner).

H. Schlesinger a fost doctor în medicină și chirurgie, absolvent „Magna cum laude” al Facultății de Medicină din București, a fost intern la marea savant Thoma Ionescu, fiind, ulterior, diplomat al Institutului de Stomatologie de la Viena. A fost unul din fondatorii „Revistei științifice dentare” — în care a publicat mai multe studii de pionierat, cum ar fi cele privind patologia și tratamentul pulpei dentare, periodontite etc. Pentru activitatea sa științifică, profesională și administrativ-organizatorică a fost decorat cu numeroase ordine și medalii românești, printre care Steaua României cu spade, Crucea Regina Maria, Meritul Sanitar s.a., fiind avansat medic general în retragere. În timpul războiului din 1916—1918 a funcționat ca medic-șef al Serviciului pentru leziuni maxilare de la Spitalul 355 al Cercului Comercial, Financiar și Industrial.

Fără a intra în detalii tehnice privind meritele deosebite ale dr. H. Schlesinger, este necesar să spunem că și pentru un neșpecialist în problemele dificile și complexe ale chirurgiei buco-maxilo-faciale, numai din studiarea iconografiei și din spicurea unor elemente expuse de autor rezultă atît înalta sa competență cît și umanismul său deosebit, atenția acordată mutilaților fiind egală, indiferent de gradul celui îngrijit. Este de remarcat și ținuta științifică a lucrării (publicată chiar în anul 1918), autorul dînd detalii, ilustrate prin imagini, despre tehnicile operatorii utilizate, modul de protezare, elementele funcționale de care trebuie să se țină seama etc. Iar

afirmațiile făcute de dr. H. Schlesinger rîmîn valabile și azi, prin logica lor: „Tratamentul fracturilor maxilare cere o tehnică specială, minuită bine numai de medicul chirurg stomatolog, care trebuie să lucreze cu prevedere, făcînd uz de toate mijloacele moderne ale chirurgiei, ale dentisticii operatorii și ale protezei dentare.

Nu mai stomatologul care cunoaște perfect toate aceste ramuri ale specialității sale va obține succese uimitoare, dînd viață oamenilor care altădată, din lipsă de nutriție, sucombau prin inanție”.

Nu trebuie să ne mire umanismul acestui eminent chirurg, tradiția medicală evreiască fiind străveche și numărînd, printre alții, atît pe filosoful Moise ben Maimon — Maimonide, medicul vizirului de Saladin — ca și pe alții alți savanți contemporani, laureați ai Premiului Nobel.

Tradiția familiei Schlesinger de a se integra, în caz de război, armatei române, nu s-a putut realiza în cazul celui de al doilea război mondial: legile rasiale i-au interzis, în parte, dr. Al. Schlesinger acest lucru, deși avea o pregătire profesională superioară și o probitate remarcabilă.

Născut la București în 1904, a urmat Liceul „Matei Basarab”, fiind șef de promoție. După terminarea studiilor universitare la București — unde este elevul unor străluciți profesori, ca Thoma Ionescu, D. Danielopolu, Nanu Muscel s.a., se perfecționează în clinicele universitare din Viena și Paris. Din februarie 1929 este medic locotenent, legile rasiste împiedînd un timp avansarea sa ulterioară.

L-am cunoscut bine, și lăsînd la o parte numeroasele precizări pe care cei interesați le pot afla în „Memorii de titluri, lucrări și activitate în specialitate”, București, 1948, trebuie să arătăm că a avut o îndelungată activitate universitară, încă din anul 1930 fiind asistent benevol la Facultatea de Medicină din București. Spre sfîrșitul celui de al doilea război mondial, a funcționat ca medic stomatolog la Spitalul Z.I. 345 și 342 din august 1944 pînă la demobilizare. Ca militar a obținut gradul de medic maior.

Alături de o deosebită de fecundă carieră terapeutică, Alexandru Schlesinger a desfășurat și o bogată activitate didactică universitară, fiind, pe rînd, asistent, șef de lucrări și conferențiar. În paralel a funcționat ca șef de secție în Institutul Clinico-Stomatologic al Facultății de Medicină din București, șeful primei Secțiuni clinice de Stomatologie infantilă, ortodontie și ortopedie maxilo-facială a I.M.F. București, medic primar stomatolog al Centrului materno-infantil la Oeuvres de secours aux enfants și al Federației Comunităților Evreiești din România, șef de lucrări la Colegiul Universitar Onescu (în timpul prigoanei rasiale), profesor la Școala tehnico-sanitară din București. A elaborat peste două sute de lucrări didactice și științifice, dintre care menționăm primul Tratat de proteză restauratoare buco-dentară și ortopedie maxilo-facială și primul Tratat cu curs de ortodontie și ortopedie maxilo-facială.

A fost membru al unor societăți științifice de specialitate din țară și străinătate, participînd la numeroase congrese științifice internaționale (Viena, Roma, Geneva, Marsilia, Copenhaga, Belgrad, Groningen, Atena, Stockholm și, evident, București).

Atunci cînd vîrsta a făcut să nu mai poată activa în cadrul I.M.F., și-a continuat activitatea, pusă în slujba sănătății cetățenilor din București — la policlinici speciale. Iar atunci cînd, datorită vîrstei, nu a mai putut nici aici să-și desfășoare activitatea, a suferit mult, viața sa confundîndu-se cu devoțiunea față de profesie.

Dr. Alexandru Schlesinger mi-a fost apropiat sufleteste prin mereu viu său interes pentru toate problemele științifice, prin curățenia sa sufletească, prin atașamentul față de valorile culturale. I-am vizitat biroul și laboratorul din impenetrabilă casă părintească de la începutul Căii Moșilor, demolată fără sens în timpul odioasei și ilogice dictaturi. Am continuat să ne vedem — tot mai sporadic — și atunci cînd am încetat a mai fi vecini.

S-a stins din viață în 1988, aproape uitat de foștii săi elevi, dar personal am încă vie în minte nu numai imaginea fizică, ci în primul rînd atitudinea sa de medic deosebit de conștiincios, apropiat de pacient, pentru care grija față de cel în suferință este suprema datorie profesională și umană.

Cu el s-a stins a treia generație de medici evrei care și-au făcut un punct de onoare din atașamentul față de România, de cauza sănătății populației românești.

EDMOND NICOLAU

Semnalăm

La Universitatea din București, Amfiteatrul „Hașdeu”, miercuri, 13 noiembrie, a avut loc, sub egida Societății de Științe Orientale, o sesiune de comunicări intitulată: „Paradigme iudaice”. Programul a cuprins: Andreia Stoe: Haim Yerushalmi, „Istorie și memorie iudaică”; G. G. Florescu: „Moise și problemele păcii” și Ticu Goldstein: Paradigma iudaică: „Supraviețuirea prin cultură”. Sesiunea a prezentat interes. Salutăm inițiativa Societății, mai ales în contextul actual. Din păcate, trebuie să semnalăm un incident de „culise”. Afășele anunțînd sesiunea, expuse în incinta Universității au fost smulse de pereți de către huligani. S-au pus altele

în loc, căci organizatorii n-au capitulat, dar și acestea au fost rupte, în repetate rînduri. Să fie vorba de aceeași huliganie care peste drum de Universitate mîzgăleau pe ziduri: „Vrem guvern creștin”? Aceste „accente” antisemite nu ar trebui să alarmeze Universitatea? Ce fel de tîneret va crește? Ne este indiferent? Începem să culegem „roadele” a ceea ce am tolerat!? O personalitate din fruntea Societății ne-a spus cu mîhnă: „Aveți dreptate, există antisemitism”, adăugînd: „Și tocmai de aceea vom repera manifestările dedicate iudaismului”. Iar că antisemitismul e și anticultură nu mai constituie, desigur, pentru nimeni, o noutate!..

Prim-cantorul AIZIC JUKOVSKI la 80 de ani

paniat pe cantorul Spector, de la sinagoga din localitate. După terminarea liceului, tînărul Jukovski a plecat la Chișinău, unde, între 1928—1933, a urmat Conservatorul (secția canto) și s-a perfecționat și la hazanut cu specialiști din Chișinău.

După absolvirea Conservatorului, a cîntat în sinagogi din Basarabia, Moldova și Bucovina. În 1936, a fost angajat, de Comunitatea Evreilor din Bacău, la Sinagoga „David Herșcovici”; apoi — la Sinagoga „Rabi Israel” și, ulterior, la Sinagoga Cerealiștilor.

După o activitate de 30 de ani în Bacău, unde și-a găsit și o devotată tovarășă de viață, a venit, în 1964, la București, unde a oficiat mai întîi la Sinagoga Mare, apoi — și la Templul Coral.

De asemenea, la solicitarea mai multor comunități din țară pentru a oficia la sinagogile respective în timpul sărbătorilor de toamnă, Aizic Jukovski a slujit cu cîntec ani în șir arta cantorală în comunitățile din Galați, Focșani, Brașov, Iași, Piatra Neamț s.a.

La împlinirea frumoasei vîrste de 80 de ani îi urăm să trăiască în deplină sănătate AD MEA VESRIM și să aibă aceleași succese ca și pînă acum în slujba atît de nobilei sale profesii.

GRİJA PENTRU BĂTRINI NOȘTRI

În căminele noastre de bătrîni s-au retras aproape 400 dintre coreligionarii noștri. Majoritatea au pîsit de mult spre vîrsta a treia. Mulți sînt apăsați de diverse afecțiuni, precum și de povara uzurii fizice.

Conducerea Comunității noastre este permanent preocupată de grija de a alina suferințele menționate. În această intenție organizează, periodic, în cămine, manifestări artistice, culturale. Astfel, bătrînii pîndrîu, pentru cîteva ore, în lumi diferite, imagineare. Și uită de propriile lor probleme.

În cadrul amintit a avut loc la 8 noiembrie a.c., în cîmînul „Amalia și Șef Rabin dr. Moses Rosen”, un recital artistic de excepție.

Dl prof. dr. Marcel Saragea, directorul cîmînului, cu verva domniei sale, tonică pentru bătrînii care-l înconjurau, a rostit cuvinte calde de apreciere la adresa artistei pe care o prezenta.

Dna Rodica Mandache, nume sonor al scenei și cinematografiei românești, a

oferit bătrînilor acestui cîmîn un recital de exemplară interpretare actoricească.

Cu talent și cu bine cunoscute și apreciate accente personale, dna Rodica Mandache a interpretat magistral personaje și momente ale unor opere din literatura românească și universală. Printre acestea menționăm: „Hanul” de Miron Radu Paraschivescu, parodia de fină și ironică poezie „Toamna”, de George Topărcescu, și, în special, nemuritoare schițe satirice ale lui Ion Luca Caragiale.

Publicul vîrstnic, compus și din numeroși intelectuali, a savurat această generoasă cascadă de talent scenic și declamatoric, pe care a aplaudat-o cu multă căldură.

Voci recunoscătoare au adresat artistei felicitări și rugămîntea de a reveni cît de curînd posibil la acest cîmîn, pentru o nouă manifestare culturală atît de frumoasă.

Dl prof. dr. Marcel Saragea, la rîndul său, a omagiat, în felul domniei sale, original, emoționant, regalul de interpretare și artă oferit de dna Rodica Mandache.

S. LILIENFELD

ÎN LEGATURA CU „REVISTA CULTULUI MOZAIC”

Ca urmare a creșterii substanțiale a costurilor pentru tipar și hîrtie, precum și a majorării tarifelor PTT, se fac cunoscute următoarele:

• Începînd cu data de 15 octombrie 1991, prețul unui exemplar al revistei este de 10 lei.

• Începînd cu aceeași dată, pentru abonamentele aferente anului 1992, prețurile sînt următoarele:

a) LA INTERN: 240 de lei pentru 1 an; 125 de lei pentru 6 luni.

b) Pentru țările din EUROPA: 5500 de lei pentru 1 an; 3000 de lei pentru 6 luni.

c) Pentru ISRAEL: 6000 de lei pentru 1 an; 3250 de lei pentru 6 luni.

d) Pentru țările din AMERICA: 7600 de lei pentru 1 an; 4000 de lei pentru 6 luni.

• Abonamentele contractate și achitate pentru anul 1991 se derulează în continuare la prețurile achitate.

• Abonamentele contractate și achitate pentru anul 1992 se vor derula în limita sumelor achitate, în funcție de noile prețuri.

• Costul unui anuț (iahrzeit, decese, etc.), rămîne nemodificat, respectiv 600 de lei pentru 30 de cuvinte și 1000 de lei pînă la 50 de cuvinte.

• Abonamentele și anunțurile se solicită la comunitățile evreiești din localități sau la Federația Comunităților Evreiești.

• FEDERAȚIA COMUNITĂȚILOR EVREIEȘTI DIN ROMÂNIA are contul 45.10.7.062 deschis la Banca Comercială Română, filiala sectorului 3, București. Adresa este: str. Sf. Vineri nr. 9—11, telefon (centrală): 15.59.90; 15.50.98 și 15.50.99.

ÎNVĂȚĂMINTELE ISTORIEI

(Urmare din numărul trecut)

Este cazul să trecem acum la un alt personaj mult mai malefic și mai primejdios, anume Iosif Constantin Drăgan. Milionarul politolog italo-român, prolegionar în trecut, a simțit în mod suspect bruscul imbold de a se pune în slujba lui Ceaușescu în 1971, preamărind binefacerea acestui nefast satrap¹⁹, care a subjugat România timp de aproape două decenii și jumătate. Dar pe lângă „tracomanie” și alte născociri istorico-politice de același acabit I. C. Drăgan nu s-a dezmințit în a se arăta un feroce și constant antisemit, dar într-un mod mai prudent, mai ascuns, mai „cu perdea”. Pledoaria sa antisemită nu s-a făcut pe față, brutal și cu invective ca la primitivii săi predecesori sau chiar ca la „magistrul” său Alexandru Randa, de care l-a legat o strânsă prietenie, ci într-un mod mai perfid, mai distilat, dar nu mai puțin nociv.

În primul rând, ce imbold l-a îndemnat din senin pe I. C. Drăgan să traducă în românește, în 1987, cartea lui Arthur Koestler „Al treisprezecelea trib: Khazarii”²⁰, făcându-se adeptul teoriei risicante — ca să nu spun aberante — a publicistului britanic care vedea în khazarii turcii din evul mediu, trecuți la mozaism, pe strămoșii evreilor, așkenazi de astăzi, viețuind în Europa răsăriteană și centrală? Nimic altceva decât dorința prea puțin mascată de a umili majoritatea evreilor contemporani și a „demonstra” că ei nu sînt nici măcar scorbitori ai poporului ales, deci semitei, acesta fiind redus, azi, doar la cei ce populează teritoriile de pe vechiul pământ al Palestinei — unde ființează statul Israel — și la evreii sefarzi. Căci, ce spune I. C. Drăgan în „doctul” său „Cuvînt înainte” infuzat de obsesile sale tractice? „Practicată în templele „comunităților” — scrie Drăgan —, religia mozaică infățișează o permanentă comemorare și exaltare a istoriei unui popor alcătuit din 12 triburi (Simeon, Iuda, Benjamin, Ruben, Gad, Dan, Efraim, Manase, Isahar, Zebulun, Așer, Naftali), care au plecat din regiunea mesopotamică a centrului Ur, s-au deplasat în Tara Hititilor traci nord-dunăreni (!?), apoi au ajuns în Egipt unde s-au înmulțit atât de mult încît au depășit chiar numărul populației egiptene (!). De aici, au emigrat din nou în Palestina (țară care și-a căpătat numele după tribul dăd al Phalestinilor cobilorți din Haemus) (Balcani — n.n.) (!), unde s-au organizat în două regate: al lui Iuda și al lui Israel. După includerea Palestinei în Imperiul Roman, Evreii semitei, care își distingasera o conștiință națională datorită „egipteanului” (!!!) Moise, crescut ca un vîlstar princiar în palatul faronilor, s-au întins în tot Imperiul, mai ales după distrugerea templului de la Ierusalim. Cu aceasta a început diaspora, care durează și astăzi, deși, — cum singur era să existe — a fost întemeiat în zilele noastre statul Israel. Puțini mai sînt azi Evreii semitei împrăștiați în lume, cum ar fi Sefardii în Spania, alții așezați la Salonic și Constantinopol, mai ales în Mediterana” — afirmă ristos Drăgan. „Diferite alte etnii au adoptat religia mozaică. Între acestea Khazarii, turcomani din stepele scitice, care și-au ales această religie în anul 740, cu toate că nu aveau nimic comun cu poporul semit, după cum nici popoarele europene care au adoptat creștinismul, iar cele arabe islamismul, nu au vreo legătură cu Israelul”. Și „savantul” Drăgan conchide: „Statisticile arată că astăzi, majoritatea preponderentă a celor 15—20 de milioane de „evrei” din lume sînt cei de origine khazară, cu un aspect fizic diferit, numit Așkenazi. Alungați de alți năvălitori, ei au împinzit Europa și America, unde — insinuează răutăcios autorul — au bună situație economică și o mare influență politică”. Așadar, aceste lucruri reies „din opera a documentată cu lux de amănunte (!) a lui Arthur Koestler, care fiind și el khazari, este departe de orice îndoială sau suspensiune de antisemitism” — termen pe care Drăgan are temeritatea de a-l socoti „nejustificat și obsolet”²¹. Iată deci că în viziunea lui Drăgan „pe plan istoric, gloria khazară nu poate lipsi din istoria «ebraică» a fondatorului Moise, deși vine de la un popor de rasă diferită, care pe drept cuvînt poate fi calificat drept al 13-lea trib”²².

Pretinsa descendență a evreilor Europei răsăritene și centrale din khazarii mozaici constituie o obsesie a lui I. C. Drăgan pe care o întîlnim chiar înainte de a fi tradus cartea lui Koestler în românește. Astfel, în 1982, într-o altă lucrare a sa, dedicată României și intitulată comercial „Din țara lui Dracula”,

acest înrăit antisemit găsește cu cale nu numai să-și propage ideile fixe, dar să și ia în deridere pe evrei, învinuindu-i pentru succesele obținute în viața lor economică și ascensiunea socială: „Evreii, datorită spiritului lor de solidaritate națională și notabilelor calități pe care, fără nici o îndoială că le posedă, reușesc adesea să cucerească, în diferitele țări în care au prins rădăcini, poziții de prestigiu nu numai din punct de vedere economic, dar chiar social și politic. În astfel de cazuri — se exprima zeflemitor Drăgan — nu știu cîți n-ar da mult pentru a scăpa de piștului, ca acei care în Ungaria au primit un titlu nobiliar și încearcă să se «maghiarizeze» sau ca acei pe care Grațiosa Sa Majestate britanică i-a făcut sir sau baroneți pentru vreun împrumut sau pentru alte servicii aduse de ei”. Și, mergînd mai departe cu batjocura: „Ce afacere ar fi să se găsească un sistem pentru a-i face să dispară (piștului — n.n.) sau, în cazul meu, pentru a-i face să apară chiar pe față și a putea face parte din astfel de societăți internaționale”. Pentru ca, după aceea, Drăgan să revină la obsesia amintită: „Acești evrei blonzi sînt descendenții vechilor khazari — sau hazari — populație păgînă provenită din stepele ruso-ucrainiene care, în Evul Mediu, în perioada în care aceste popoare s-au infiltrat în Europa, au considerat mai util să îmbrățișeze adevărata religie, cea mai veche și mai originală și să nu se convertească la schisma creștină, reușind astfel să facă parte, prin adopțiune religioasă, din acel popor ales căruia i-au luat de aceea reputația de puritate”. Iar apoi „doctul” Drăgan conchide: „Semitei și hamitii au caracteristici antropologice proprii și nu trebuie să fim antropologi pentru a recunoaște un evreu cu părul închis la culoare și cu nasul acvilin, cum unevori le au și românii, dintr-o descendență mai mult sau mai puțin pură. Există totuși în Europa centrală milioane de persoane de religie mozaică cu părul roșcat, ochii verzi-albaştri și cu pielea roșcată și acoperită de pișturi”²³.

Unde a vrut să bată, de fapt, Drăgan cu povestea evreilor khazari? Scopul se clarifică atunci cînd acest profascist nu-și ascunde resentimentele față de evrei, într-o lucrare menită a „reabilita” pe „eroul” Antonescu și să înjosească pe urmașii „khazarilor mozaici”. Astfel, Drăgan socotește că față de „puhoiul” acestor imigranți „nepoțiti”, din a doua jumătate a secolului al XIX-lea și primele decenii ale celui de față, în România „reacțiile de legitimă apărare... au îmbrăcat forme diferite: articolele politice ale lui Eminescu și organizațiile naționaliste apărute după primul război mondial la Iași și care s-au extins apoi în întreaga țară (mişcările cuzistă și gardistă — n.n.). Unele au introdus terorismul, sistem astăzi existent în toate țările, folosit chiar de organizațiile sioniste pentru justa realizare a statului Israel”²⁴, afirmă cu cinism Drăgan, punînd pe același plan atît victimele cît și călăii. Și, spre a justifica holocaustul, Drăgan nu se sfiește să declare că „faptele dovedesc eronată și pînătoare tendința de a-i prezenta, de la bun început, pe toți evreii, fără osebire, drept inocenți, niște sfinți cobilorți din iocane, după cum susține presa mondială de ei controlată, printr-o solidaritate exemplară, niște victime resemnate care au netezit, fără să miște un deget, calea răufăcătorilor”. Și, apoi, printr-o ipocrită dar criminală detașare: „Termenii încercați de șarjă emotivă (antisemitism, rasism, masacru, genocid etc.) trebuie să fie redimensionați sau înlocuiți tot așa cum, pentru actele deliberat ostile împotriva populației autohtone, este necesar să se introducă termenul de «anti-

guri sau cehoslovacii), bravii mei români, adică securiștii-legionari, în special Drăgan, Iosif Constantin Drăgan a avut o ieșire antisemită tipică: «Ce vrea să zică evreul asta de origine rusă? Vrea ca rușii să ocupe România?»” (Să credem și în miracole. O convorbire cu Paul Goma, realizată de Gabriela Adamășeanu în „22”. Publicație editată de G.D.S., I (1990), nr. 30 (10 august), p. 8.

²⁰ The Thirteenth Tribe, The Khazar Empire and its Heritage, London, 1976.

²¹ Anglicism pentru învechit, demodat.

²² I. C. Drăgan, Cuvînt înainte, p. 1—2

la A. Koestler, Al treisprezecelea trib. Imperiul khazarilor și moștenirea sa, Roma, Ed. Nagard, 1987.

²³ I. C. Drăgan, Dal paese di Dracula, Paris — Roma — Montreal — Pelham N.Y., 1982, p. 56.

²⁴ Idem, Antonescu, mareșalul României și războaiele de reîntregire, Veneția, Nagard, 1986, p. 31 (Centrul european de cercetări istorice).

(Continuare în p. 4)

PAUL CERNOVODEANU

director adjunct la Institutul „N. Iorga”

ANTISEMITISMUL ÎN EUROPA CENTRALĂ ȘI DE EST

Extinderea și diversitatea — de proporții îngrijorătoare — a antisemitismului în Europa Centrală și de Est în viața politică, în presă, în rîndul opiniei publice, urcînd din străfunduri la suprafață, este relevantă într-un important raport întocmit la Institutul pentru Probleme Evreiești, din cadrul Congresului Mondial Evreiesc, și pus acum în circulație.

În introducerea raportului, directorul Institutului pentru Probleme Evreiești, dl Antony Lerman, arată: „Creșterea antisemitismului este strîns legată de puternica explozie a naționalismului extremist în Europa, de intoleranță față de străini și atacurile asupra imigranților și asupra azilanților. Iar în locul unei demonstrații de toleranță și pluralism vedem toleranța intoleranței din partea multor lideri politici și intelectuali”.

„Antisemitismul nu e numai primejdios pentru evrei”, concluzionează dl Lerman. „Dat fiind rolul absolut central al antisemitismului în trecutul plin de orori al Europei, antisemitismul trebuie văzut ca reprezentînd călcîiul lui Achile al democrației”.

Nivelul activității antisemite, evaluat pe bază de documente în raport, indică o primejdie clară pentru dezvoltarea de instituții democratice în aceste țări.

Analizînd situația din Bulgaria, Cehoslovacia, Ungaria, Polonia, România și Iugoslavia, principalele precizări ale raportului sînt:

• În Ungaria, România și Polonia, partide politice mari și mici au jucat și joacă încă pe cartea antisemitismului în lupta pentru putere. Aceasta este acum evident, în mod special, în Polonia, în cursa pentru alegeri legislative. Martori oculari afirmă că la întruniri electorale „cîntece instigatoare anti-evreiești sînt salutate cu aplauze călduroase”.

• În multe locuri proliferază publicații antisemite. Notoriul fals țarist, „Protocolalele Înțeleptilor Sionului”, este utilizat, practic, pretutindeni. În România, cel mai răspîndit săptămînal, cu un tiraj de 600 000 de exemplare, „România

Mare”, publică, deseori, articole antisemite.

• Partide cu orientări specific antisemite au apărut în cîteva țări. În Polonia, partide avînd cuvîntul „național” în denumirile lor (10 la sută din toate partidele) — sînt — invariabil — antisemite. În Ungaria, partide de guvernămînt subliniază interesele politice „creștine”, un termen care a însemnat clar antisemitism în trecut.

• Cu toate că nu se înregistrează în proporții mari atacuri fizice asupra persoanelor, incidente antisemite — profanări de cimitire, proprietăți evreiești jefuite, incendieri, inscripții antisemite — sînt în creștere.

• Proporția populației evreiești în orice țară nu este un indicator pentru nivelul antisemitismului. În Polonia, unde sînt numai între 5 000 și 12 000 de evrei, sondajele de opinie recente arată că 34% din persoanele anchetate manifestă opinii defavorabile evreilor. În Slovacia, cifra este de 33%.

• Lideri politici, cu puține excepții, nu vor să condamne în mod neechivoc antisemitismul, conferind — prin aceasta — legitimitate celor pentru care antisemitismul ocupă un loc central în vederile lor politice și ideologice. Și unii lideri îi tratează pe cei care avertizează asupra antisemitismului la fel cum tratează antisemitismul însuși.

• Sfera temelor și stereotipurilor antisemite îi include pe cei cu atitudine inactivă față de comunism și pe alții noi, adaptați la condițiile curente: evreii sînt blamați pentru introducerea comunismului, pentru greutățile cauzate de tranziția la piața liberă capitalistă, pentru faptul de a fi singurii care profită de privatizare. Cel mai obscur dintre aceste atacuri — evreii unguri au fost acuzați ca profitînd de Holocaust.

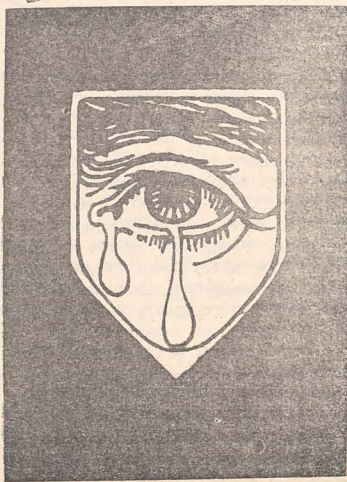
• Există o slabă evidență a protestului Bisericii din aceste țări împotriva antisemitismului. În Polonia a fost publicată o scrisoare episcopală condamnînd antisemitismul, dar asemenea eforturi sînt subminate de orientarea antisemită adine înrădăcinată a Bisericii Catolice, sprijinită de Primatul ei, Cardinalul Glemp.

În majoritatea țărilor există cîteva măsuri de protecție legale în legătură cu incitarea la ură de rasă, dar raportul arată că acestea sînt foarte rudimentare. Acțiuni inițiate împotriva vandalismului antisemit sau publicații au puțin succes în prezent.

Evreii sînt un grup minoritar mic din punct de vedere numeric; țiganii, de exemplu, atrag dușmănie mult mai mare în unele țări.

Dar este exactă corelarea între dimensiunea prezenței evreiești în această parte a Europei și gradul înalt de expresie anti-evreiească, care este atît de îngrijorător atît pentru comunitățile evreiești cît și pentru viitorul democratic al statelor implicate.

(Institute of Jewish Affairs, 18 oct. 1991)

ÎNVĂȚĂMINTELE ISTORIEI

(Urmare din p. 3)

românism»²⁵. Deci, din nou, aceeași atitudine duplicitară după care, dacă unii români s-au făcut vinovați de excese antisemite, acestea se datorează în egală măsură și culpei evreilor! Logică imbecilă de tip fascist! Ba chiar mai mult, Drăgan afirmă că „există și chazari mozaici (nici nu se mai ostenește să le spună evrei — n.n.) care recunosc că mareșalul Antonescu i-a apărat împotriva politicii lui Hitler”²⁶. Afirmatia este adevărată, numai că autorul omite un fapt esențial și anume: cînd s-a produs această schimbare în atitudinea lui Antonescu? Citim în lucrarea **Primejdii, Încercări, Miracole**, a Șef Rabinului dr. Moses Rosen că „Antonescu își schimbă politica față de evrei după dezastul armatelor germane și românești de la Stalingrad și devenise mai puțin dispus să cedeze la cererile lui Hitler sau să caute să-i cîștige bunăvoința prin continuarea acțiunii de exterminare a evreilor. Dacă Hitler ar fi ocupat România, evreii ar fi cunoscut anihilarea totală”, precizează autorul. „«Bukarester Tageblatt», organul Ambasadei germane din București, preciza că la sfîrșitul anului 1944, România va fi «Judenrein» (curățată de evrei)”²⁷. Trenuri fuseseră pregătite pentru noi — continuă Eminața Sa — cu destinația lagărului de exterminare de la Belzek, din Polonia. Văzînd însă evoluția războiului, Antonescu și acoliții lui și-au schimbat poziția. Ziua scoteliilor se apropia și asasinii își pregăteau alibiul. Iată-l, deci, pe «Conducătorul» pogromului de la Iași, ai deportărilor în Transnistria, al pogromurilor din Basarabia și Bucovina, iată-l pe Antonescu devenind «binefăcătorul» nostru, al celor rămași în viață». Și, în concluzie, Șef Rabinului dr. Moses Rosen recunoștea: „Îi datorez viața lui Antonescu. Fără dînsul eram cu toții azi în cuptoarele ce ni s-au pregătite la Belzek. E adevărat, însă aceasta nu diminuează cu nimic eticheta cu care va rămîne în istorie, aceea de «călău» a sute de mii de evrei”²⁸.

Dar, după cum am văzut, Antonescu era „nevinovat” în viziunea lui Drăgan, care scuza pogromurile din țara noastră minimalizîndu-le proporțiile și scotînd pe evrei la fel de vinovați ca și pe prigonitorii lor. Ba chiar mai mult, după acest autor, de toate relele care s-au abătut asupra României sub comuniști s-au făcut vinovați în primul rînd evreii, denumiți cu dispreț „khazari”. Căci, iată ce spune el: „La sfîrșitul celui de-al doilea război mondial, alături de alți minoritari agresivi, cei mai calificați mandatori ai Rușilor învingători au fost tot acești Cazari care au introdus comunismul ortodox (dogmatic), au ocupat posturile de conducere (Ana Pauker, Chișinevsky, Moghioros, Vasile Luca, Teohari Georgescu)”²⁹, s-au convertit în ideologi (N. Moraru, Roller, Walter Roman, Friedman-Cămpina), s-au înrolat în trupele de securitate, au arestat pentru «delicte politice» și «delicte antipartinice contrarevoluționare» mii de oameni, au organizat holocaustul de la Canalul Dunăre—Marea Neagră și așa-zisele centre de reducere, oriunde existînd o pîrgie de oprinare a poporului român, aflîndu-se un minoritar cu merite cîștigate fie în «legalitate» fie în «bătălia pentru construirea unei vieți mai fericite».³⁰

Aceste rînduri credem a fi edificatoare și nu trebuie să împingem analiza mai departe. Este evident că pentru Drăgan crimele comise de legionarii și armata lui Antonescu au corespuns celor comise de „evrei” sub comuniști, făcînd o comparație pe cît de inexactă pe atît de periculoasă, aflîndînd din plin ideologia nefastă a antisemitismului, care, la aproape 50 de ani de la marele holocaust comis de nazisți și de la pogromurile datorate fasciștilor antonescieni și horthyști, își arată din nou colții înșinge-rați.

Învățămintele istoriei nu trebuie date

uitării. Ar fi o tragică eroare — de care am suferi cu toții, români, evrei, sau maghiari — dacă am mai îngădui hidrei antisemitismului să ridice din nou capul în România zilelor noastre, unde, din nefericire, anumite fenomene nesănătoase și-au făcut apariția³¹. Promotorilor antisemitismului trebuie să li se pună stavilă, iar otrava distilată de neofasciști, pe orice cale, trebuie eliminată. Monstruozițările trecutului nu trebuie să se mai repete vreodată, iar sînge nevinovat, fie de român, evreu sau maghiar, nu trebuie să mai curgă în veci.

²⁵ Ibidem, p. 36.

²⁶ Ibidem, p. 33—34.

²⁷ „Bukarester Tageblatt” — 8 august 1942. „România curățată de evrei”, în „Revista Culturii Mozaic”, XXXVI (1991), nr. 792 (aprilie), p. 5.

²⁸ M. Rosen, **Primejdii, Încercări, Miracole**, p. 59.

²⁹ Alexandru Moghioros, Vasile Luca și Teohari Georgescu n-au fost evrei, primii doi fiind unguri, iar ultimul român.

³⁰ I. C. Drăgan, op. cit., p. 33. De fapt nimeni nu neagă faptul că printre comuniști s-au numărat și evrei, dar modul tendințios în care Drăgan denaturează realitatea este scandalos. Insuși Șef Rabinului dr. Moses Rosen recunoaște că „unii evrei au devenit... apriți comuniști din convingere, alții din oportunism. Alții au ajuns chiar în conducerea partidului, ca și în guvern” (**Primejdii, Încercări, Miracole**, p. 60), dar totul reprezintă o chestiune de nuanță, deoarece majoritatea zdrobitoare a comuniștilor a fost alcătuită din români și nu din evrei, iar la Ceaușescu și acoliții săi xenofobia și antisemitismul mascat au fost notorii. La acuzația nedreaptă că evreii au adus comunismul, Eminața Sa a răspuns cu sagacitate: „Cică noi, evreii, am adus comunismul. Știam că «părinții» acestei ideologii erau patru: Marx, Engels, Lenin și Stalin. Deci trei neevrei și unul ai cărui părinți au trecut la creștinism și care el însuși era un fioros antisemit. Totuși... în anul de grație 1990, scrieți negru pe alb: că evreul Marx (uitați pe ceilalți trei, îl uitați chiar pe Ceaușescu) a adus comunismul pentru că, evreu fiind, era Satana, era Antichrist (el, cel creștinat, a doua generație). Limbajul ne cutremură, l-au folosit toți pogromiștii evului mediu, Goebbels și acoliții săi. La noi, în România, ne aducem aminte cu toții că armatele sovietice au adus comunismul. Cine poate să conteste aceasta? Mai știăm că în Biroul Politic al partidului erau Gheorghiu-Dej, Chivu Stoica, Vasile Luca, Emil Bodnăraș, Petre Borilă, Alexandru Moghioros, Gheorghe Apostol, Alexandru Drăghici. Singura evreică era, în acest for, Ana Pauker. Toți ceilalți sînt uitați și numai ea, Ana, este pomenită. A fost exclusă și «demascată» de către tovarășii ei, asta nu se pomeneste. A mai fost un evreu în Biroul Politic: Iosif Chișinevski. Și pe el l-au exclus. S-au mai perindat zeci de alți frunțași comuniști neevrei. Despre ei nu ne pomeneste. În schimb pe «lista» publicată apar cîțiva evrei cu roluri mici (în orice caz, nu de conducători). De ce? Stalin i-a omorît pe aproape toți evreii din comitetul central comunist sovietic (Trotsky, Zinoviev, Kamenev etc.). Hrușciov și Brejnev au eliminat pe evrei din toate funcțiile superioare de partid și de guvern. O politică de stat antisemită a guvernat Uniunea Sovietică în ultimii 40—50 de ani. Discriminări, persecuții, propagandă antisemită fătășă — au fost un fenomen general în U.R.S.S. Cum se poate denatura astfel adevărul? Tragedia milioanele de evrei din răsăritul Europei, depredați de drepturi, prigo-niți, desudaizați, nimiciri și ca naționalitate și din punct de vedere religios, nu se amintește. Rezultatul: tot noi sîntem de vină...” (Dr. Moses Rosen, **Ce mai vreți, domnilor antisemiști?**, în „Revista Culturii Mozaic”, XXXV (1990), nr. 688 (15 martie), p. 1).

³¹ Printre care pîngărirea sinagogii din Oradea în martie 1990, propaganda xenofobă și șovină din reviste ultranaționaliste ca „România Mare” (a lui E. Barbu și C. V. Tudor), „Națiunea” și „Mileniul III” (ale lui I. C. Drăgan) și a.

HORTHY NU VA FI REABILITAT

Guvernul ungar nu intenționează să-l reabiliteze nici din punct de vedere juridic, nici din punct de vedere politic pe amiralul Miklos Horthy, care a fost rege în Ungaria între 1920 și 1944 — relatează agenția France Presse, care citează răspunsul dat de premierul Jozsef Antall la o interpellare în parlamentul

de la Budapesta.

Premierul a precizat că „este în afara oricărei discuții organizarea de funeralii naționale” pentru fostul dictator, „aliat apropiat al Germaniei naziste”. El a mai spus că evaluarea corectă din punct de vedere istoric a guvernării lui Horthy rămîne o sarcină a istoricilor unguri.

STIMATĂ REDACȚIE,

Vă scrie unul dintre supraviețuitorii Holocaustului din România, care, acum 50 de ani, era copil și locuia cu familia lui la Cernăuți.

Mă numesc Geller David și sint profesor pensionar de matematică, locuiesc în orașul Reghin, unde am fost elev și unde am profesat la catedră neîntrerupt, 36 de ani.

Iată și motivul pentru care vă scriu. Acum, cînd am comemorat 50 de ani de la Martiriul Evreilor din România, doresc să fac cunoscut felul îngrozitor în care au fost uciși unchiul meu, dr. Jakob Geller, cu soția, născută Katz, și fiica lor, Jutta, în vîrstă de 12 ani. Unchiul meu a fost directorul Institutului KEREN HAIKESOD și, împreună cu tatăl meu, farm. Mordko Azriel, — membri fondatori ai organizației ZEPHIRA din Cernăuți.

La sfîrșitul lui iunie 1941, de frica deportării în Siberia, unchiul cu familia s-au refugiat în satul Milie, unde, la început, au fost ascunși de săteni. După retragerea trupelor sovietice, cînd timp de trei zile am trăit coșmarul pogromului și jafului declanșate asupra noastră, a început și în satul Milie pogromul. Unchiul meu, bine cunoscut de săteni, pe care i-a apărat de nenumărate ori, a ieșit în stradă, vorbindu-le sătenilor și încercînd să-i oprească de la fă-delegi. Inițial, s-au domolit, apoi, la îndemnul unor săteni din satele vecine, au început

să arunce în el cu pietre, rîndu-l grav. Cu o „operativitate” diabolică au fost strînși cei peste 170 de evrei (din sat) și uciși mîsește. Unchiul cu soția și fița au fost luați în furci și uciși. În continuare, unchiul a fost tăiat în bucăți împreună cu hahamul satului. Leșurile lor au fost aruncate acolo unde se depozitau gunoarele și apoi făcute dispărute. Degeaba am căutat urma; nu s-a mai găsit nimic din ei.

Acum, cînd s-au împlinit 50 de ani de la acele groaznice evenimente, cînd cei care au ordonat mirșăvile sint propuși spre a fi reabilitați, iar alții (redactorii de la „Europa” sau „România Mare”) ne improască iar cu noroi, reînviînd antisemitismul, propovăduind minciuni ațîtoare despre noi, v-aș ruga să scrieți în ziarul nostru și despre atrocitățile comise la Cernăuți și în împrejurimi, despre care, pînă acum, nu se prea putea scrie.

Sper ca ATOTPUTERNICUL să nu mai îngăduie să fim batjocoriți ca acum 50 de ani.

Ca vechi abonat și cititor al Revistei Culturii Mozaic vă doresc d-voastră și colaboratorilor d-voastră multă sănătate și putere de muncă.

Cu respect,

GELLER DAVID, str. Spitalului, nr. 8, Reghin, 4225

DECESE

În cimitirele Comunității Evreilor din București au fost înhumați, în perioada 1—31 octombrie 1991, următorii:

Iancovici Victor (67 de ani), str. Spătarului nr. 7 A; David Marcu (87), str. Lucai nr. 88; Burada Aurelia (83), Cămin „Martin Băluș”; Kovaci Aladar (84), str. Luică nr. 21; Davidescu Rifea (83), str. Mintuleasa nr. 16; Marian Camelia (83), str. Labirint nr. 127; Schwartz Herșcu (83), str. Naum Rîmniceanu nr. 1; Trancu Steluța (60), str. Valea Ialomîței nr. 2 A; Bernard Isidor (82), Osterseizer Alfred Leon (84), Iancovici Senora (97), Cămin „Amalia și Șef Rabin dr. Moses Rosen”; Wiesenfeld Lupu (79), str. Ari-nii Dornei nr. 14; Lăzăreanu Alexandru (78), str. Herăstrău nr. 34 A; Moscovici Hana (72), str. Serg. Nițu Vasile nr. 68; Chertler Simona (84), str. Ceikovskii nr. 1; Hasecal Herman (75), Bd. Ferdinand nr. 44; Solomon Petre (68), str. C-tin Bosianu nr. 23; Sraiber Fani (88), str. Sfinților nr. 4; Iamandi Sarina (77), str. Jules Michelet nr. 25; Stoica (Kohn) Gh. (70), deshumat din Mausoleu; Marin Reghina (80), str. Ionescu Gh. nr. 3; Iosepovici Martha (85), Șos. Mihai Bravu nr. 394; Herescu Roza (84), str. Poiana Florilor nr. 27; Bershadski Fany (87), str. Postăvarului nr. 19; Mader Rudolf (86), str. Italiană nr. 7; Naumescu Sandu (73), Calea Moșilor nr. 129; Iankolovics Roza (78), str. 13 Decembrie nr. 12; Grubea Gisela Amalia (81), str. Ion Ghica nr. 3.

Speranța și Josefina (Piciu) — surori, precum și nepoatele (Israel) anunță reînhumarea, luni, 25 noiembrie 1991, ora 12, la Cimitirul Sefard (Șoseaua Giurgiului), a celei ce a fost draga lor matusă și soră DIȚA SILVIAN, văduva lui M. Silvan (fost director administrativ la Teatrul Național — București).

Cu aceeași durere, dr. Robert Rainhorn — fiu, Bianca Rainhorn — soție, anunță împlinirea a șase ani de la decesul celui ce a fost tată și soț iubitor, dentist HUGO RAINHORN.

Soția și prietenii deplîng moartea omului de bine WILLI ZIMMET la vîrstă de 87 de ani, apreciat de toți pentru bunătatea și corectitudinea lui.

Cu multă tristețe, nepotul Kissel Carol anunță decesul, la 10 septembrie 1991, în Israel, al unchiului său MAX SPIEGEL-BLATT, de 92 de ani, din Vatra Dornei. Fie-i memoria în veci binecuvîntată!

Cu aceeași durere în suflete anunțăm că s-au scurs patru și, respectiv, trei ani de la decesul scumpulor noștri ISAC și SIMERIA KENDLER din Bacău.

Amintirea lor va rămîne veșnică în inimile celor dragi.

Mina și Erwin, adine îndurerăți, anunță decesul mult iubitului soț și tată, arhitectul și graficianul MARCEL LAURIAN, la data de 12 noiembrie 1991.

Inhumarea a avut loc la cimitirul Giurgiului.

Amintim celor care l-au cunoscut, că la 8 decembrie 1991 se împlinesc doi ani de la decesul regretatului MIRCEA CHERFER. Comunitatea Evreilor din București.

VIZITA ÎN CANADA A EMINENȚEI SALE DL. ȘEF RABIN DR. MOSÈS ROSEN

După cum rezultă din comunicatul dat, la invitația primită din partea organizației „Anti-Defamation League”, din Statele Unite și Canada (director general, dl Abraham Foxman), Eminența Sa a acceptat să ia cuvântul la un simpozion inițiat de către această organizație, la Montreal, pe tema antisemitismului, a cărui eradicare este o preocupare majoră a democrației.

Liga sus-numită este, după cum o arată numele, o organizație mondială care are drept scop lupta împotriva defaimărilor. Nu numai antisemitismul, ci rasismul de orice fel, xenofobia, discriminările conșionale sau neconșionale, toate aceste mișcări retrograde, barbare și provocatoare de ură între oameni și popoare se află în obiectivul științific, în focarul țintei pentru care există această organizație, a cărei vîrstă depășește un veac.

Conducătorii organizației, care este o ramură a lojii „Bnei Brith”, au vizitat în repetate rânduri România, lăgînd rapoarturi de caldă prietenie cu dl Șef Rabin Rosen, a cărui operă religioasă, culturală, socială și comunitară au avut prilejul s-o cunoască îndeaproape și s-o admire. Ei au devenit, de cîteva decenii încoace, apărători permanenți ai intereselor României, ori de cîte ori a fost nevoie.

Nu numai că au susținut cu întreaga lor influență și cu întregul lor prestigiu să fie acordată României clauza națiunii celei mai favorizate (ceea ce a adus României, între anii 1975 și 1989, miliarde de dolari), dar vremurile de restriște (inundațiile, cutremurul din 1977 etc.) i-au găsit întotdeauna prezenți în ajutorul României pe liderii lui „Anti-Defamation League”.

Întotdeauna a fost suficient ca dl Șef Rabin să apeleze la dinșii pentru ca ecoul pozitiv al cuvintelor Eminenței Sale să-și găsească expresia în faptele și realizările organizației „Anti-Defamation League” în favoarea României.

Ideile centrale ale diverselor expuneri făcute de dl Șef Rabin la această manifestare au fost:

a) A existat un Holocaust al evreilor din România. Nu poporul român este vinovat de aceasta, ci fasciștii, în frunte cu Antonescu, care a dirijat măcelurile din timpul războiului. Negarea Holocaustului constituie o gravă impietate la adresa sutelor de mii de martiri evrei — victime ale fasciștilor germani, maghiari și români, care au provocat și pieirea a sute de mii de români.

b) Timp de cincizeci de ani, fasciștii mai întii, apoi comuniștii au mințit poporul român. Adevărul trebuie spus, oricît de dureros ar fi. Numai astfel se poate închide durerosul capitol al Holocaustului.

c) Adevărul o dată pătruns în conștiințele oamenilor, antisemitismul nu ar mai fi posibil. Poporul român ar înțelege cit de odios și nelegiuit este antisemitismul, la cîte hecatombe umane duce și atunci ațitările tip 1991 ale neofasciștilor români n-ar mai prinde teren.

d) Dl Șef Rabin a repetat ideea că izolarea României, lipsirea ei de ajutorul imediat de care are nevoie vitală provoacă foamete, lipsuri și mizerie, iar acestea generează fascism sau comunism. Este nedrept și antidemocratic să fie favorizate Ungaria sau Polonia și să se facă o netă deosebire de tratament între aceste țări și România.

Drumul spre democrație nu duce prin foamete. Demagogia celor ce exploatează sărăcia dă naștere urii de rasă, xenofobie. Astfel, Hitler a venit la putere prin așa-zise metode „democratice”.

e) Asanarea morală nu poate veni prin minciună. O jumătate de veac de minciuni ale fasciștilor și comuniștilor este destul. Democrația este datoră să spună adevărul și numai adevărul.

Notăm mai jos următoarele momente din programul vizitei dlui Șef Rabin la Montreal.

● Joi, 31 octombrie, recepție oferită de Sfatul Rabinic al comunităților și congregațiilor evreiești reunite.

● În aceeași zi, recepție oferită de „Liga pentru Drepturile Omului”.

● Vineri, 1 noiembrie, recepție oferită de Congresul Canadian Evreiesc.

● Simbătă, 2 noiembrie, predică la Templul „Șivat Zion”, cu subiectul „Cel dintii monoteist: Părintele nostru Avraham”. Templul plin pînă la refuz de mii de participanți.

● În aceeași zi, „Seuda Șlișit”, la Templul sefard (spaniol) căruia îi aparțin cea 25 000 de evrei de acest rit. Domnul Șef Rabin a vorbit despre: „Spania 1992 — 500 de ani de la izgonirea noastră din Spania; 500 de ani de la descoperirea Americii”.

● În aceeași seară, la Televiziunea canadiană, s-a transmis în direct o expunere a Eminenței Sale, urmată de răspunsuri date la zeci de întrebări venite din partea telespectatorilor, din multe părți ale Canadei.

● Duminică, 3 noiembrie, Eminența Sa a fost invitatul Sinagogii „Hevra Kadisha”, unde a vorbit despre: „Părintele nostru Itzhak (De ce îl chema astfel? Cu ce «a provocat risul?»)”.

● Luni, 4 noiembrie, dl Șef Rabin a dezvoltat cuvîntarea D-sale în fața numeroșilor delegați sosiți la simpozion.

● Marți, 5 noiembrie, Eminența Sa a sosit la New York, de unde a plecat, a doua zi, la Washington, spre a avea înțelegerea cu secretarul de stat ad-interim Lawrence Eagleburger.

FRAGMENTE DIN PREDICA LA SINAGOGA SEFARDĂ DIN MONTREAL

În anul care va începe curînd se împlinește o jumătate de mileniu de cînd s-au petrecut două evenimente cu consecințe hotărîtoare în istoria omenirii:

a) descoperirea continentului american (1492);

b) izgonirea evreilor din Spania (1492).

Îngăduiți-mi să remarc că aceste două evenimente prezintă pentru noi, evreii, o confirmare a străvechiului proverb idiș: „Dumnezeu trimite leacul înainte de a trimite boala”.

Boala? Torquemada, Isabela și Ferdinand, Inchiziția, autodafeuri, „mîntuirea sufletelor noastre” prin botez — iar dacă aceasta nu-i posibil, prin... ardere pe rug.

Boala? Corăbii înșesate cu oameni care au preferat renegării credinței strămoșești toaigul pribegiei. Piețele publice ale Madridului, Sevillei, Cordobei înșesate cu ruguri pentru ardere de oameni vii. Pe atunci, oamenii nu se „civilizaseră” încă, nu știau încă de cuptoare, de camere de gaze sau de alte... rafinamente ale „Kulturii” (cu K).

Leacul? „N-a apucat să apună soarele lui Moșe și a și răsărit cel al lui Iosua”.

Pe plan istoric, fenomenul s-a repetat cu noi de nenumărate ori. Nu apucăm să ieșim din Babilon și am găsit refugiu în Spania; nu se produsese complet izgonirea din Peninsula Iberică și „Lumea Nouă” se arăta la orizont, limanul suferințelor noastre intra în istorie.

„Toți evreii ar trebui să se roage zi de zi pentru odihna sufletului lui Columb”, i-am spus soției mele cînd am luat, pentru prima dată, contact cu realitatea americană, în 1961, putînd constata atunci drepturile și libertățile de care dispun frații noștri de peste ocean. Cînd am comparat soarta lor cu a noastră, a evreilor din Răsăritul Europei, i-am spus soției mele: „Ce ne-am fi făcut noi, evreii, dacă nu se iva la orizont America? Cu cită poftă sălbatică ne-ar fi sfîșiat, de mii de ori, bestiiile cu chip de om, indiferent care era masca pe care o puneau antisemitismului, cea religioasă (I-am omorît pe Dumnezeu!), cea socială (iudeo-plutocrați), cea rasială (rasă degenerată), cea politică (iudeo-comuniști)! Ei bine, cînd credeau că ne-au

lichidat, America se iva cu a ei Statuie a Libertății, cu al ei umanism nobil, cu a ei mărinimie și, chiar dacă dușmanul izbutea să ne secere rîndurile, rămașitele masacrelor găseau refugiu în „Lumea Nouă” și începeau o nouă viață.

Am fi ajuns oare la limanul „Țării Făgăduinței” dacă nu era America? Iată de ce trebuie să ne rugăm pentru sufletul lui Columb.

1992 — anul sefard — mai trebuie să ne amintescă următorul ciudat fenomen.

În Diaspora noastră bimilenară am avut doi mari dușmani: Inchiziția spaniolă și rasismul german. Vreți să știți cum se numesc cele două mari rituri ale poporului evreu din Diaspora? Unul sefard (adică spaniol), iar celălalt așkenaz, adică german.

Cică evreii ar fi răzbunători. Ce dovadă mai bună că aceasta este o minciună în plus în lanțul de calomnii ce se răspîndesc împotriva-ne?

Norocul nostru e că uităm. Altfel, dacă ne-am aminti mereu de cele ce ni s-au făcut, n-am mai putea trăi. Uităm, cu o singură condiție: ca ceilalți să NU uite.

Iar la urmă, dați-mi voie să citez ceea ce mi-a spus președintele Portugaliei, Soares, cînd mi-a făcut cîntea să mă primească: „Portugalia a avut un imperiu. Evrei talentați — oameni de știință și patrioți, mari navigatori, armatori, negustori — au fost baza imperiului nostru. I-am izgonit, lăsîndu-ne înșelați de calomnii, minciuni și ură. Iar de atunci, de 500 de ani încoace, sintem o țară mică și săracă. Unde ne sînt evreii noștri? Ce n-am da să-i avem iar printre noi!”, a exclamat cu melancolie șeful statului portughez.

Aviz amatorilor, am completa noi.

Anul 1992 nu evocă numai povestea greșelilor trecutului, nu aminteste numai nașterea unei lumi noi. El vestește, totodată, învățămintele istoriei.

„Do you like America?”, e întrebarea cea dintii pe care americanul o pune — cu naivitatea care-l caracterizează — vizitatorului pe care-l înfîlnește.

„Yes”, desigur, ne bucură că ea există, căci altfel... cine știe care ar fi fost soarta noastră! Curat „leacul înaintea bolii”.

dreptul la viață, ci și iedul, iar lozinea „homo homini lupus” este specifică culturii ce o aducea Antiohus pe virful săbiilor sale. Peste mii de ani, concepția nietzscheiană a „Übermensch”-ului, a „supraomului”, care are numai el dreptul la viață, a fost purtată de tancurile naziste și a găsit în noi aceeași opunere hotărîită.

Nici Reuven, cel dintii născut, nici Iehuda viteazul n-au găsit într-inșii resurse de visători. Iosef, „fiul bătrînețelor”, a fost „stăpîn și făuritor al viselor, al idealurilor sale”.

Hanuca e mezinul sărbătorilor noastre. În calendarul nostru e „חנוכה” „ceea din urmă minune” ce o prăznuim. E minunea ce se înnoiește în fiecare generație, căci „ceea din urmă dintre minuni” e una neîntrepută. Se repetă veac de veac și simbolizează continuitatea noastră. La luminile Menorei visăm mereu aveva, visăm și luptăm, visăm și făurim noi minuni, care uimesc lumea. „Cine studiază istoria evreilor și nu crede în minuni nu e realist”, spune un mare gînditor și conducător evreu.

Și de data aceasta, mezinul e cel preferat...

(Va urma)

OPT LUMINĂRELE DE HANUCA

(Urmare din p. 1)

strivit atîția, doar ne-au fărîmat oasele mii de ani de-a rîndul! Cum e cu puțință să spunem: „Nici un os nu ne-a fost fărîmat”? Răspunsul pe care-l dă înțeleptul rabin este în același spirit cu cel al „Beit Iosef”. El traduce, tot în mod corect, acest verset, doar în alt fel:

II. CEA MAI TINARA

DINTRE SĂRBĂTORI

„Tu te-ai dovedit paznic al substanței noastre prin faptul că chiar de ne-au fost fărîmate toate oasele כָּל הָעוֹצֵה לֹא נִשְׁבַּרָה un singur n-a fost fărîmat”. Din acest UNIC os rămas am renăscut, ca pasărea Phoenix din propria-i cenușă.

Aceasta e marea minune a primei nopți de Hanuca.

fii ai săi, Ismael și Itzhak, cel din urmă e cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tinăr, reprezintă

STIRI

■ EVREII DIN SUDUL FRANȚEI

În Franța a apărut recent un interesant pliant intitulat „Drumul patrimoniului evreiesc din sudul Franței”, pus la dispoziția marelui public chiar în oficiile de turism și în special în cele din Aix-en-Provence, Arles, Avignon, Carpentras, Montpellier etc.

Se află incluse, alături de hărți din regiunea descrisă, fotografii în culori ale peisajului, ale sinagogilor, ale „carierelor” din Cavallion și din Pézenas, a mikvei din Montpellier și un text datorat lui Carol Iancu. El tratează despre istoria celor patru „sfinte comunități”, ale comitatului Venaissin, despre statutul lor, meseriile exercitate de evrei înainte de 1789, despre organizarea lor comunitară, deschiderea „carierelor”, integrarea membrilor lor, printre care Adolphe Crémieux, Alfred Naquet, René Cassin și Darius Milhaud.

■ ANUAR

Anul acesta „Institute of Jewish Affairs” a publicat un nou volum „Privire asupra problemelor evreiești” (Survey of Jewish Affairs), ample secțiuni privind probleme din Orientul Apropiat, Israel, Statele Unite, probleme mai speciale ale comunităților evreiești și mondiale.

O cronologie anuală, o bibliografie amplă încheie acest Anuar, utilă sursă de informare.

■ DISTINCȚIE

Profesorul Vladimir Halperin, președinte al Asociației Elvețiene a Prietenilor lui Janusz Korczak, a fost distins cu cel mai înalt ordin polonez pentru activități culturale. Dr. Korczak — al cărui nume îl poartă asociația — a fost conducătorul unui orfelinat de copii evrei, din Polonia, care a refuzat oferta nazistă de a nu fi deportat împreună cu copiii la Treblinka, în anul 1942 și care a fost executat o dată cu ei.

■ EVREII DIN ALBANIA — SFÎRȘITUL EXILULUI

Fără surle și trompete, ultimii reprezentanți ai comunității evreiești din Albania au sosit în Israel în acest an (11 aprilie), la bordul unui avion El-Al.

„După un dicton albanez, fiecare piatră își are locul ei”, a declarat la coborârea din avion Yossip Yékoutile, de 34 de ani, inginer mecanic, care a sosit în Israel cu soția sa, chimistă și cu copilul lor, Leon. „N-am văzut niciodată o sinagogă, și n-am cunoscut nimic din iudaism și despre Israel, a continuat el, totuși am intuit întotdeauna că eram evreu, chiar dacă n-am suferit din pricina antisemitismului și știu că aici sunt cu adevărat ACASĂ”.

■ DIRIJOR LA METROPOLITAN

James Levine — dirijor evreu — ocupă un loc important în lumea muzicală contemporană. El dirijează — cu o prestație exemplară — orchestra Operei Metropolitane din New York, unul dintre marile teatre lirice din lume. Fiecare interpretare a sa este așteptată cu nerăbdare de melomani; fiecare dintre discurile sale este un eveniment. De curând a apărut discul cu interpretarea operei „Aida”, cu același succes, având în rolul Radames pe Plácido Domingo, fără îndoială cel mai bun din lume în acest rol. Și ceilalți interpreți sînt indiscutabili și, alături de dirijor, creează spectacolul faraonic, așa cum l-a dorit celebrul lui compozitor, Verdi.

■ CELE MAI FRUMOASE POEME EVREIEȘTI

Chiar în ghetou, la Tomaszów, unchiul Jonas nu și-a putut stăpîni viora, orchestra și cîntăreții săi, care declamau poeme nostalgice sau cîntece pe ritm de boogui-woogui de neuitat. Dar ghetoul a fost incendiat, unchiul Jonas a pierit și cu el și viora sa, ca și poezii și speranțele lor. Totuși azi, poetul Jacques Grober și actrița Eve Grilleguez, acompaniați la pian de Laurent Grynszpan, se asociază pentru a ne face să ascultăm cele mai frumoase poeme ale liricii evreiești, traduse în limba franceză, ca și cîntece în versiunea originală a diverselor expresii evreiești, într-un spectacol la Théâtre du Tourtoin din Paris.

Farmec, umor, emoție — cîntecul evreiesc nu se va stinge nicicînd.

■ CEHO-SLOVACIA

Din dorința de a-și regăsi elementele istorice evreiești, în acest început de an 1991, mulți turiști israelieni au vizitat Praga. Aceste călătorii au fost facilitate de zborurile directe ce se efectuează de la aeroportul Ben Gurion către capitala Cehoslovaciei.

■ CHARLOTTE WARDI

Numele de Charlotte Wardi semnifică fără îndoială cite ceva pentru cei care au urmărit de aproape procesul Barbie. „Pasageră” împreună cu mama sa (care nu s-a mai întors) din ultimul tren de deportați care a părăsit Lyonul înainte de Eliberare, mărturia sa demnă și măsurată a emoționat cea mai mare parte din auditorii la proces.

Măsură și demnitate, discreție se regăsesc de asemenea în teza sa susținută la Sorbona, ca și în a doua sa lucrare, „Genocidul în ficțiunea romanică”.

Revenită de la Auschwitz la vîrsta de 15 ani, Charlotte Fass-Wardi și-a reluat studiile. Făcînd Alia în Israel, ea s-a măritat și are trei copii; în prezent este profesoară de literatură franceză la Universitatea din Haifa.

■ O NOUĂ RAMURĂ A EXPORTULUI ISRAELIAN

Israelul va vinde în Costa Rica un program vizînd ameliorarea obșnuinței de a conduce a automobilelor. Contractul, cu o valoare de 300 000 de dolari, a fost semnat la Ierusalim de o delegație costaricană. În centrul acestui program se află un instrument de măsură, dezvoltat în Israel, care permite oglindirea simultană a depășirilor de viteză și nerespectării distanțelor între două vehicule.

După aprecierile cercetătorilor Școlii superioare de tehnologie din Ierusalim, acest nou sistem va permite reducerea cu cel puțin 30% a accidentelor de circulație.

■ FESTIVALUL DIN UCRAINA

Cu ocazia înființării în Ucraina a primei „Societăți de prietenie U.R.S.S. — Israel”, a avut loc un festival de cultură iudaică la „Centrul Evreiesc de Cultură și Caritate” („Tarbut Verahamim”).

În cadrul festivalului au fost prezentate diapozitive privind cultura și istoria poporului evreu, precum și filme israeliene. Bibliotecile au găzduit expoziții de carte în idîș și ebraică. Însă evenimentul cheie l-au constituit sărbătorile cultural-sportive „Macabi”, care au atras mii de oameni, inclusiv reprezentanți ai cluburilor „Macabi” din Moscova, St. Petersburg, Kazan, Volgograd, Tbilisi, Baku și altele.

Au delectat publicul concertele date de orchestrele din kibbutzurile și moșavurile din regiunea Haifa, acele cîntece și dansuri din adîncul timpului nostru.

Festivalul a fost salutat de reprezentanții organizațiilor religioase din Statele Unite și Israel.

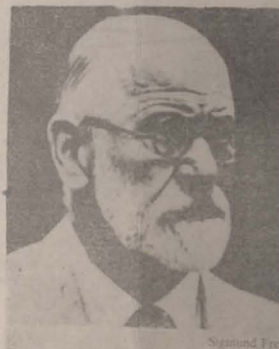
■ LA EST DE NEGHEV

Visul lui Ben Gurion de a face să reînfiorească Neghevul ar putea deveni realitate pînă în anul 2000. Este ceea ce rezultă din recomandările Comisiei pentru dezvoltarea Neghevului de est, trimise la Ministerul de Finanțe al Israelului.

Proiectul prevede crearea a cinci parcuri industriale, șase centre de formare profesională, un aeroport, centre medicale și gerontologice, infrastructuri moderne... Costul operațiunilor: 12,85 miliarde dolari, dintre care 7,6 miliarde pentru construcții și 5,25 miliarde pentru crearea a 160 000 de noi locuri de muncă. Dintre acestea, 5,8 miliarde vor fi finanțate de guvern, restul de către investitori particulari. Sînt așteptați circa 400 000 de locuitori suplimentari în viitorii cinci ani, în special la Beer-Sheva, Dimona, Arad și Yérouham. Astăzi în Neghev trăiește numai 5% din populația Israelului la o suprafață de 60% din întinderea țării.

■ S. FREUD (1856—1939)

Cu ajutorul ziaristului german Detlef Berthelsen, fosta menajeră a familiei Freud, Paula Fichtl, a redactat un volum de amintiri, în care se derulează viața de zi cu zi a marelui psiholog evreu.

■ SINGAPORE

Un jurist sefard, dl David Marshall, în vîrstă de 82 de ani, care în anul 1954 a fost primul șef de guvern din Singapore și a condus acest teritoriu spre independență în anul 1965, a fost decorat cu „Medalia pentru servicii meritorii”.

Domnul Marshall, care la vîrsta de 70 de ani a devenit diplomat, a fost ambasadorul țării sale în Franța, Spania, Portugalia, înainte de a se retrage din viața politică.

■ IEȘIVOT ÎN POLONIA

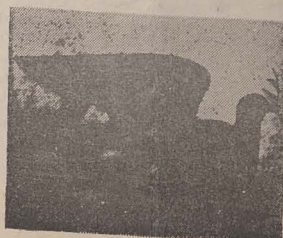
Rabinul Menahem Yoskowicz, născut la Lodz, intenționează să stabilească la Varșovia și Cracovia mici ieșivot, proiect ce ar urma să fie finanțat de către „Fundatia Ronald Lauder”.

Ieșiva din Varșovia va face parte dintr-un centru cultural iudaic, care va cuprinde o sinagogă, o mikva și un restaurant caser.

Rabinul Yoskowicz a declarat că ieșiva va reuni „copiii emigranților ruși, care s-au stabilit în Germania occidentală acum 20 de ani”.

■ STUDII EBRAICE

Centrul de la Oxford pentru studii ebraice post-universitare, cu durata de un an, a fost solicitat de doi conferențieri ai Universității din Beijing, pentru a fi admiși la aceste cursuri. Directorul Centrului, dr. David Patterson, a declarat că au fost luate măsuri pentru acordarea burselor solicitate.

■ COOPERARE

Universitatea Ebraică din Ierusalim a încheiat un acord de cooperare cu Universitatea Humboldt din Berlin.

Profesorul Heinrich Fink, rectorul acesteia, și profesorul Yoram Ben Porath, rectorul și președintele ales al Universității Ebraice, au semnat acordul la Ierusalim. Scopul acestei colaborări este de a promova înțelegerea dintre germani și israelieni, „în lumina legăturilor strînsă dintre Germania și istoria iudaică” și de a face să nu se uite responsabilitatea poporului german pentru crimele comise de regimul nazist în timpul Holocaustului.

Cele două universități vor întreprinde proiecte comune de cercetare, precum și aranjamente pentru schimburi de cercetători, conferențieri și studenți.

Profesorul Fink, teolog, a declarat că istoria Universității Humboldt urmează să fie scrisă foarte curînd, iar „rolul evreilor în evoluția acestei universități va fi pe deplin cunoscut”.

Fondată în anul 1810, Universitatea Humboldt a fost mult timp principala instituție de învățămînt superior din Berlin: „mulți oameni de știință evrei au avut un rol important în istoria ei”, a adăugat profesorul Fink.

Profesorul Ben Porath a declarat că acest acord de cooperare are o mare semnificație și, cu toate că „trecutul trebuie să fie reamintit, popoarele trebuie să privească spre viitor”.

■ EXPOZIȚIE FLORALĂ

La Ierusalim a avut loc recent o expoziție internațională florală, în cadrul căreia s-a remarcat pavilionul japonez, cu tradiționalele aranjamente florale — ikebana.

■ SEMINAR

Universitatea Ebraică din Ierusalim a organizat un seminar, intrînd 30 de profesori veniți din Etiopia și menit să suplimenteze instruirea profesorilor pe o arie întinsă de preocupări.

În numărul 724—725 al revistei, la pagina 14, în știrea intitulată: „Sinagoga din Cochîn mutată în Israel”, rd. 5 de jos se va citi: „Rabinul Benjamin de Tudela”, iar ultimul rînd „Beniamin”.

JOURNAL OF THE ROMANIAN JEWS

Chief Rabbi Dr. MOSES ROSEN

HANUKKAH, A CELEBRATION OF A SPIRITUAL HEROISM

"לא בחיל ולא בכח כי אם ברוח" "Not by might, nor by force — but by my spindelline of our entire eventful history. We have inherited and preserved a fundamental concept — the primacy of the spirit, its superiority over force. We therefore did not want to wage war against anybody. When our ancestor Jacob-Israel saw that his life was threatened by his brother Esau, וַיִּירָא עֵשָׂא לְיַעֲקֹב "He was afraid that he might be killed and he regretted that he might have to kill." The horror of bloodshed has been so strongly cultivated by this people for thousands of years, that there appeared a vast humorous literature making fun of the "fear to fight" felt by its children. Indeed, they have never believed that war was a solution, or that brute force could vanquish moral power.

Am Hasefer, they were called, the People of the Book, who produced original works wherever they lived. They did not leave bas-reliefs celebrating military victories, and in the lands where they lived archaeologists have not unearthed palaces or hoards of precious stones. Researchers into the life of the Jews on the banks of the Jordan have found books, not swords; scrolls, parchments, earthen pots containing a wealth of wisdom, not treasures. At all times the Jews have remained faithful to the invincible weapon of Jacob-Israel, to הַקוֹל הַזֶּה "the voice of Jacob." They have held discussions, they have used their brains to promote their ideas, and they have held fast to their belief that relations between men and between nations should be ruled by moral law, not "from positions of force."

In one hand they held the Book, and in the other the hoe. They tilled the soil they had inherited from Abraham, Isaac and Jacob. They loved that land, which they identified with their own destiny, and all they wished for was to be allowed to change the desert into a fruitful garden in which each and all could live peacefully וְאִישׁ תַּחַת הָאֵנָה וְאִישׁ תַּחַת הָרִמּוֹן "each under his vine and his fig tree."

However, their country was situated in an area that was the crossroads of the greed of big emperors.

Hanukkah reminds us of one of those mighty rulers, Antiochus. He was neither the first, nor the last.

Antiochus, his predecessors and his successors, tried to extinguish the light on the altar, to destroy even the last candle, so that darkness could rule undisturbed and lawlessness continue under its reign. In those days, too, light endangered a social system based on the oppression and exploitation of man by man. Then, too, the Book, the word, was considered an explosive that threatened to blow up a system of injustice and oppression.

Olympus and Sinai — striking symbols of two diametrically opposed concepts which clashed בְּיָמֵינוּ in those days, in the year 165 BCE. Olympus was the world of Antiochus, it was the mysterious mountain harbouring powerful, cruel and pitiless gods consumed by base passions. Wars were waged there; not only on earth, between ordinary mortal men, but also up there, between the immortal gods. A single law decided everything — the law of the strongest. The others, the weak, had no right to live; in Sparta, the old, the sick and the helpless were thrown into the precipice from the peak of Mount Taiget. The jungle on earth and even that on Olympus had no room for those lacking fangs and claws with which to kill. Nietzsche's "superman", belonging to a "superior" race, was the only one entitled to live even then, at a time when the dogmatist of that evil theory was Antiochus.

A light was burning on Olympus, but it was the exclusive monopoly of the gods. They, the powerful, were entitled to light, to warmth. Down, in the valley, in the world of slaves, darkness had to rule supreme, the darkness of fear, because terror alone can bend the back of the slave, make him obey the imposed social order and oblige him to grope in the darkness of ignorance.

(Continued on p. 8)

A MEETING WITH THE GREAT RABBI MENACHEM MENDEL SCHNEERSON OF LIUBAVITCH

On Sunday, 17th November 1991, His Eminence Chief Rabbi Dr Moses Rosen was received by the Great Rabbi Menachem Mendel Schneerson.

The Great Rabbi is the spiritual leader of thousands of communities, congregations, synagogues, Jewish cultural institutions, Yeshivot and social assistance throughout the world. But above all he is the mentor of the "Habad" Hassidic Movement and the direct descendant of the founder of this world Jewish movement, Rabbi Schneier Zalman of Ladi (Russia).

A wise and trustworthy teacher of hundreds of thousand Jewish believers, the Venerable Rabbi Menachem Mendel Schneerson, upon turning 90 years of age, is still guiding sagaciously and earnestly the "Habad" Movement, which enrolls tens of thousand young people, distinguished intellectuals dedicated body and soul to the Jewish people, to the Torah and to Eretz-Israel.

The "Habad" Movement achieved real miracles both in Israel and throughout the Diaspora by bringing about the Judaic renewal in the spirit of the Torah and of our ethical traditions. It yields to the Jewish people thousands of scholars learned in our thousands of years old culture.

Rabbi Schneerson possesses a university degree in naval engineering from Sorbona in Paris. Day and night he plunges into the study of our ancient lore, while taking part actively in the modern, social, political and cultural Jewish life in the Holy Land and in the Diaspora.

For the past 30 years (since November 1961, when His Eminence Chief Rabbi Rosen visited the U.S.A. for the first time) and to the present day, warm relations of respect and mutual esteem

were set up between His Eminence, the Chief Rabbi and the Great Religious Leader of the Jewish people.

Once more, even though the Great Rabbi does not receive anyone, he entertained a brotherly conversation with Chief Rabbi Rosen for over one hour and a half.

During their conversation, the Chief Rabbi spoke to the outstanding leader of the contemporary Judaism about certain present-day aspects of the life of the Judaic remnants in Romania. As usually, the Chief Rabbi, who is an enthusiastic and devoted disciple of the Great Rabbi, asked for his advice and guidance that he needs so much in his confrontation with the different difficulties he encounters in his work and struggle in the defence and interest of our communities.

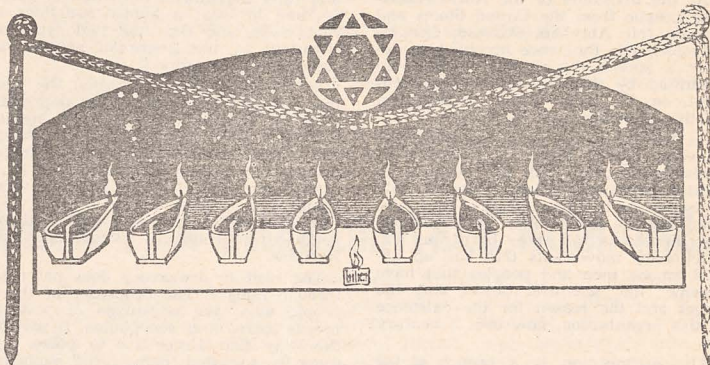
The Great Rabbi, who has been a permanent leader of our journal for almost thirty years (and we are proud to be able to count him among our readers), proved once again to have a perfect knowledge of the situation. He put the necessary questions in order to clarify some quandaries, and declared that he agrees with Chief Rabbi's work and with his analysis as to the "diagnosis" and the "therapy" of the matter.

Furthermore, he repeated his decisive appeal he had made to the Chief Rabbi thirty years ago, and had repeated ten years ago, i.e., he insisted in persuading the Chief Rabbi not to abandon his flock. The Great Rabbi bestowed the Chief Rabbi of the Jews in Romania his priestly blessing.

It is with full faith in God and with the blessing of the Great Rabbi, that the Chief Rabbi endeavours to continue his difficult and admirable mission.

צדיק יסור עולם

"The foundation of the world is the Tzadik"

STATEMENT BY RICHARD BOUCHER, DEPUTY PRESS SPOKESMAN DEPARTMENT OF STATE

Nov. 7, 1991

On November 6, Acting Secretary of State Eagleburger met with Chief Rabbi Dr. Moses Rosen of Romania to discuss developments in that country.

Rabbi Rosen explained the need for humanitarian assistance for Romanians of all faiths during the coming winter, and appealed to the Acting Secretary for American help. The Acting Secretary responded that the United States is currently reviewing Romanian requests for aid. In the last two fiscal years, the United States provided approximately 111 million dollars of food assistance to Romania.

The Acting Secretary expressed U.S. concern about signs of renesant antisemitism in Romania, and conveyed the hope that the rights of all citizens of Romania will be respected. Democracy, the rule of law and a free market are essential to ensure such respect.

CHIEF RABBI DAVID MOSES ROSEN PRESIDENT, FEDERATION OF JEWISH COMMUNITIES OF ROMANIA

BUCHAREST

My dear Rabbi Rosen,

The occasion of your visit to the U.S. affords me the opportunity of advising you that the World Jewish Congress has established a special sub-commission as part of its Commission on Anti-Semitism. This sub-commission will deal with conditions in Romania and report back to the Executive, and will work in close cooperation with you.

You know of our great friendship and solidarity with Romania and its people, the large part of who are free of prejudice and hate, and yet the small number of anti-Semitic Fascists continue to damage Romania's image abroad. It is therefore not only the well-being of the Jewish population of Romania that is of concern to us, but the respect which

Romania should properly have abroad that we wish to support.

We are particularly concerned at those extremists who would continue to suggest that there was no Holocaust in Romania and that there is no anti-Semitism in Romania. The truth is essential if we are to ensure that nations proceed down an honourable path. With you, and all the people of good will and all faiths in Romania, we hope that this sub-commission, employing the weapons of truth, will help to enhance and project the proper image of Romania in the world and especially in the U.S.

With my warmest wishes,

Sincerely,
EDGAR M. BRONFMAN
President

COMMUNIQUE

At the invitation of the Anti-Defamation League, the Chief Rabbi of the Jews in Romania, Dr Moses Rosen, delivered a speech during the Symposium held in Montreal on the theme "The Antisemitism in the Contemporary World".

He described the demagogical proportions of the anti-semitic campaign carried out in Romania by a group of xenophobic right wing extremists. The Jews have become once again "the scape goat" for the great food shortages, the inflation, the lack of fuel, etc., upsetting Romania now.

"All those who isolate Romania by refusing to help it in this difficult situation it finds itself, should remember the not too distant past. Hunger generates fascism. Democracy presupposes a provision for a minimum standard of living. Romania should be pulled out of isolation. It deserves as much support as Poland, Hungary or Czechoslovakia.

"The Holocaust of the Jews in Romania is the work of the fascist Antonescu and in no way of the Romanian people, as the hooligans of today are being rejected by the great majority of the people.

"The future of those who survived the Holocaust in Romania can be ensured only through a real democracy and by a provision of a minimum standard of living for the people", concluded the Chief Rabbi.

The hundreds of delegates from the United States, Canada and the Eastern Europe extended a standing ovation for the President of the Federation of the Jewish Communities in Romania, the Chief Rabbi Rosen, who, for 44 years, has created conditions for 97 per cent of the Romanian Jews (400,000 persons) to make ALIA and for those who stayed behind to enjoy a culturally Judaic, religious and social life worthy of all praise.

The Joint (the American Joint Distribution Committee) works together with the Federation of the Jewish Communities in Romania in this inter-aid program for over 24 years.

THE VISIT TO CANADA BY HIS EMINENCE, CHIEF RABBI DR MOSES ROSEN

At the invitation of the Anti-Defamation League from the United States and Canada (Mr Abraham Foxman, General Director), His Eminence accepted to deliver a speech during the Symposium organised by this Organisation at Montreal, on the theme "The Antisemitism in the Contemporary World".

As we can gather from its name, the above-mentioned league is a world organisation set up with the purpose to fight against defamation. It is not only antisemitism, but also racism of all kinds, xenophobia, confessional and ethnic discriminations; all those barbarous and reactionary movements that stir up hatred among men and peoples that have become the scientific object and the target and the reason for the existence of this organisation, now over a century old.

This organisation is a branch of the "B'nei Brith" Lodge. Its leaders visited Romania several times in the past and set up warm and friendly relations with Chief Rabbi Rosen, whose religious, cultural and social activity they were able to see and appreciate. For the last several decades they defended permanently the interests of Romania whenever the need was felt.

Due to their prestige, the leaders of the Anti-Defamation League were influential when "The Most Favoured Nation" Clause was awarded to Romania (The clause brought Romania thousands of million of dollars from 1975 to 1989). Moreover, in time of disasters, such as the floods, the 1977 earthquake, etc., they came to the aid of Romania.

It was always sufficient for the Chief Rabbi to call for its assistance in favour of Romania, and the Anti-Defamation League was ready to answer his positive call through its deeds and achievements.

The main ideas forwarded by the Chief Rabbi in his speeches during the Symposium run as follows:

a. There was a Holocaust of the Jews in Romania. It is not the Romanian people who is guilty of it, but the fascists led by Antonescu, who engineered the slaughter during the war. To deny the Holocaust is a grievous impiety toward the hundreds of thousand Jewish martyrs, victims of the German, Hungarian and Romanian fascists. It was they who caused the death of hundreds of thousand Romanians, too.

b. For fifty years, to start with, the fascists lied to the Romanian people, and then it was the communists. The truth must be voiced, no matter how painful it be. It is only in this way that the painful chapter of the Holocaust can be closed.

c. Once the truth penetrated into the conscience of the people, antisemitism could no longer take place. The Romanian people would understand how ugly

and fully illegitimate antisemitism could be, and to what a human slaughter it could lead, and then the 1991 type investigations by the Romanian neo-fascists could not gain ground.

d. The Chief Rabbi repeated the idea that by isolating Romania, by depriving it of the immediate aid it vitally needs, it would only cause hunger, shortages and misery, and such a thing would bring about fascism or communism. It is unjust and anti-democratic to favour Hungary or Poland and to draw a distinctive line in the way which these neighbouring countries are treated and Romania.

The road to democracy does not pass through hunger. The demagoguery of those people who take advantage of poverty breeds hatred and xenophobia. It was in this way that Hitler got to power by using the so-called "democratic" methods.

e. Moral purge is not achieved through lying. Half a century of fascism and communism is enough. It is the duty of democracy to tell the truth and the truth only.

We recall here some of the important events during Chief Rabbi's visit in Montreal.

a. On Thursday, October 31, he took part in the reception by the Rabbinic Council of the United Jewish Communities and Congregations.

b. During the same day, the reception by the "Human Rights League".

c. On Friday, November 1, the reception offered by the Canadian Jewish Congress.

d. On Saturday, November 2, he preached in the "Sivat Zion" Temple, on the theme "The First Monotheist: Our Father Abraham". The temple was filled to the brim by thousands of participants.

During the same day, "Seuda Shishit", at the Sephard (Spanish) Temple to which some 25,000 Jews of this rite belong, the Chief Rabbi spoke about "Spain 1992 — 500 years since the Jews were expelled from Spain; 500 years since the discovery of America".

In the evening of the same day, His Eminence spoke on the Canadian Television and answered several questions by people viewing his speech from all over Canada.

e. On Sunday, November 3, His Eminence was the guest of the "Chevra Kadisha" Synagogue, where he spoke about "Our Father Itzhak (Why do we call him this way? How did he cause laughter?).

f. On Monday, November 4, the Chief Rabbi delivered his speech before the participants in the Symposium.

g. Tuesday, November 5, His Eminence arrived in New York and the next day he left for Washington, where he met the Deputy State Secretary Lawrence Eagleburger.

CHIEF RABBI DR MOSES ROSES

Excerpts from the Sermon Preached in the Sephard Synagogue in Montreal

During the year which is about to begin we celebrate half a millenium since two events took place. They were events which had decisive consequences for the history of mankind, namely:

a. The Discovery of the American Continent (1492).

b. The Expulsion of the Jews from Spain (1492).

Allow me to recall that these two events represent for us, the Jews, a confirmation of an old Yiddish proverb: "God sends the cure before sending the disease".

The disease? Torquemada, Isabela and Ferdinand, Inquisition, auto-da-fé, — the "salvation of our souls" through baptism, and if this was not possible through... the burning at the stake.

The disease? Ships full with people who preferred the exile rather than to give up their ancestral faith. The public squares in Madrid, Sevilla, Cordoba were full with stakes to burn the people alive. In those times the people were not yet "civilised"; they did not learn about ovens, gas chambers or other... more refined means of the "Kultur".

The cure? "Moses" sun did not manage to set down, when that of Joshua rose".

In history, in as far as we are concerned, the phenomenon repeated several times. When we were on the point of getting out of Babilon, we had to find refuge in Spain, and when we were not entirely driven out of the Iberic Peninsula, the "new world" loomed on the horizon — the quiet shore of our sufferings enters history.

"All Jews should pray day by day for the repose of Columbus' soul", I said to my wife when we touched for the first time the American reality in 1961, and when we saw the freedom enjoyed by our brethren across the ocean. When I compared their fate with our fate, with the fate of the Jews in the East of Europe, I told my wife: "What have we, Jews, done had not America come up on the horizon? With what a savage lust the beasts with human face would have torn us into pieces thousand times, no matter what a mask they had on: anti-

semitism, religious (we killed God), social (Judeo-plutocrats), racial (a degenerate race), political (Judeo-communists)! Well, when they thought that they did us away, America sprang up with its "Statue of Liberty", with its noble humanism and its kindness. Even though the enemy managed to run down many of us, the remnants of the massacres found refuge in "the new world" and began a new life.

Would we ever reached the quiet shore of the "Land of Promise", had not America existed? That is why we must pray for Columbus' soul.

1992 — the Sephard year should remind us of the following strange phenomenon.

In our two thousand years old Diaspora we had to great enemies: the Spanish Inquisition and the German racism. Do you want to know how the two rites of the Jewish people in the Diaspora are called? One is Sephard, namely, Spanish, and the other Ashkenazi, that is to say German.

It is said that the Jews are a vindictive people. What better proof you want than this, and that everything is but a lie in the long chain of calumnies against us?

In the end, allow me to quote what I was told by the President of Portugal Soares, when I had the honour to be received by him: "Portugal had an empire. Talented Jews — scientists and patriots, great navigators, ship owners, merchants — were the foundation of our empire. We chased them away and allowed ourselves to be deceived by calumnies, lies and hatred. Ever since, for 500 years, we are a small and poor nation. Where are our Jews? We would give the world to have them again amongst us", exclaimed melancholically the leader of the Portuguese state.

"Do you like America?" is the first question which an American asks — with his characteristic naivety — the visitor he meets.

Yes, certainly, we are glad it exists, because otherwise... who knows what would have been in store for us! It is simply "the cure before the disease".

HANUKKAH, A CELEBRATION OF A SPIRITUAL HEROISM

(Continued from p. 7)

Sinai is the antithesis of Olympus. From its heights there descended a ray of light which was to make its way everywhere, even into the most hidden hollows. הַדָּוָר בְּכָל עֵינֵי שְׂמָחָה הָעַל הוֹרָה (דברים פ"א)

"Take care of the children of the poor, for it is from among them that wisdom will flourish", said one of our sages, thus voicing the Jewish principle of education for the poor. for all, הוֹרָה אֶת כָּל הַיִּלְדִּים "Culture is light", because it can pass from one mind to another, just as a single candle can light many other candles without losing any of its brilliance. If we were to render this ancient aphorism, into the terminology of this century, we might say that the Decalogue released a chain reaction in the world.

Antiochus, and all the exponents of tyranny, oppression and war, looked towards the light that burned there, on "the Mountain of the House", הַהֵיכָל and its rays roused their hatred. The tyrant therefore gathered his legions without number, stockpiled weapons, and set out to destroy that people.

Those uncommon peasants, men holding the Book in one hand and the hoe in the other, were therefore forced to put aside their peculiarity and to behave like all other peasants. They put aside the Book and took up the sword. They knew that the only promise that people like Antiochus keep is that of exterminating Jews. Not very long before, their country had been laid waste, the Temple had been burnt down and their entire labour turned into dust and ashes. The cries of the dying cut down by the swords of the Babylonians and the smell of the bodies burnt in furnaces still hung in the air, and the tears on the faces of the widows and orphans had not yet dried.

With their hearts rent by pain, the old priest Matityahu and his children put aside the Book and took up the sword. This time the sword had to defend the light וְיָרָא לָהֶם. They were afraid simply because they wanted to live and they feared that, if they lost the battle, their lives and their children's lives would be lost.

Israel has never acted quixotically and has never fancied the clinking of swords. The facile heroism of victory on the battlefield is contrary to Judaic ethic. That is why Jacob יִצְחָק "was afraid" (see Genesis, 32, 8). But Jacob would have also "felt distressed" (ibidem) if he had won the war, because his "victory" would have spelt death, grief, mourning for the others. Jacob-Israel realized that both instances — victory or defeat — would imply useless bloodshedding, and he did everything in his power to avoid an armed clash. After all, then as always, it is not people like Antiochus who fight on the battlefields, but their slaves who are driven into a senseless war in which they have no ideal to defend.

And then came the miracle נִסִּים בְּיַד מַלְאָכָיו. The few vanquished the many, because the former defended their lives and the latter did not know what they were fighting for. This time the catastrophe was not repeated. Those who believed in the supremacy of the spirit, in its superiority over force, proved to be right.

It was Judas Maccabaeus who led the hosts of those peasants to Jerusalem. No arch of triumph was built to honour the great strategist. No military parade emphasized the grandeur of the event. The miraculous salvation is symbolized not by the victorious weapon, but by the eight-armed lamp, the light-giving Menorah.

Yes, for a brief space of time the Jewish peasants had to put down the Book and take up the sword. Now that, with the help of God, the tyrant's schemes had been brought to nought, that their lives and homes had been saved, they did not proudly proclaim confidence in their brawn, but once again returned to the essence of their mission. They again took up the Book, found their way to the House of God and there lit the Light Antiochus had tried to extinguish.

Greater than the heroism on the battlefield is the heroism in the struggle for the advancement of justice, for the enlightenment of hearts and minds, for the victory of the human spirit.

This is the meaning of the festival of Hanukkah.

